

Karelia-ammattikorkeakoulu
Tradenomi (AMK)

Konkurssipesän kirjanpito ja palkanlaskenta käytännössä

Hanna Lajunen

Opinnäytetyö, Marraskuu 2022

www.karelia.fi

OPINNÄYTETYÖ
Marraskuu 2022
Liiketalouden koulutus

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600 (vaihde)

Tekijä
Hanna Lajunen

Nimeke
Konkurssipesän kirjanpito ja palkanlaskenta käytännössä

Toimeksiantaja
Yritys X

Tiivistelmä

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia konkurssivelallisen kirjanpidon loppuunsaattamisen vaiheita ja konkurssipesän kirjanpidon poikkeavuuksia liiketoimintaa harjoittavan yrityksen kirjanpitoon nähden. Työn tavoitteena oli myös selvittää työntekijöiden palkkaturvan hakuprosessia, kun kyseessä on maksukyvytön työnantaja. Toimeksiantaja tälle opinnäytetyölle oli pohjoiskarjalainen tilitoimisto, joka halusi saada käytännönläheiset ja selkeät ohjeet konkurssipesän kirjanpitoon.

Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä. Tiedonhankinta suoritettiin teema-haastatteluiden avulla. Haastateltavina olivat asianajosihteeri ja kirjanpitäjä, joilla on paljon kokemusta alalla työskentelystä. Ensimmäinen haastatteluista toteutettiin etäyhteyden kautta ja toinen haastattelu tapahtui puolestaan sähköpostihaastatteluna. Yhtenä menetelmämuotona oli myös osallistuva havainnointi, kun tutkija osallistui konkurssikirjanpidon toteutukseen.

Opinnäytetyön tutkimuksen tuloksena saatiin selville, että konkurssipesän kirjanpidon tavoite poikkeaa liiketoimintaa harjoittavan yrityksen kirjanpidosta. Konkurssipesän kirjanpidon tavoitteena on pitää kirjaa omaisuuden realisointituloksesta ja selvittää velkojille jaettavien jako-osuuksien suuruudet. Liiketoimintaa harjoittavan yrityksen kirjanpidon tavoitteena taas on selvittää tilikauden verotettava tulo ja antaa yrityksen johdolle tietoa taloudellisesta tilanteesta. Tutkielmassa selvitettiin myös palkkaturvana maksettavien palkkojen hakuprosessin vaiheet ja niiden tulorekisteri-ilmoittamisessa huomioitavat seikat.

Kieli
suomi

Sivuja 51
Liitteet 4
Liitesivumäärä 8

Asiasanat
kirjanpito, konkurssipesät, palkkaturva

THESIS
November 2022
Degree Programme in Business Economics

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
FINLAND
+ 358 13 260 600 (switchboard)

Author
Hanna Lajunen

Title
Accounting of Bankruptcy Estate and Payroll in Practice

Commissioned by
Company X

Abstract

The aim of this thesis was to research the stages of accounting of a bankrupt debtor and the types of differences that exist between normal business accounting and accounting of a bankruptcy estate. Another objective of this thesis was to study the process of applying for wage security on behalf of employees in case of an insolvent employer. The thesis was commissioned by a North Karelian accounting firm that wanted to get practical instructions for the accounting of a bankruptcy estate.

This thesis was implemented as a practice-based thesis. Data collection was conducted by theme interviews with the legal secretary and the accountant. They both had a long experience in handling bankruptcy cases. The first interview was implemented using a remote connection while the second interview was an email interview. Another method for data collection was participant observation that took place during bankruptcy estate accounting.

As the outcome of the thesis, it was discovered that the purpose of bankruptcy estate accounting differs from normal business accounting. The purpose of accounting for bankruptcy estates is to keep record of the realizable assets and to explicate how the remaining assets will be distributed among the creditors. The purpose of the normal business accounting is to define the amount of the taxable income and provide financial information to the management of the company. The thesis also examined the stages of the application process for pay security and the matters to be considered when reporting wages received as pay security to the Incomes Register.

Language
Finnish

Pages 51
Appendices 4
Pages of Appendices 8

Keywords
accounting, bankruptcy estate, wage security

Sisältö

1	Johdanto	5
1.1	Opinnäytetyön taustaa	5
1.2	Opinnäytetyön tavoite ja rajaukset	7
1.3	Aikaisemmat tutkimukset	9
1.4	Tärkeimmät käsitteet	10
2	Konkurssiprosessi	11
2.1	Konkurssia ohjaavat lait ja suositukset	11
2.2	Konkurssimenettely	12
2.3	Konkurssiprosessin kulku	13
3	Kirjanpito ja palkanlaskenta	19
3.1	Konkurssiin asetetun yrityksen kirjanpito	19
3.2	Konkurssipesän kirjanpito	23
3.3	Työsuhteisiin liittyvät kysymykset konkurssissa	25
3.4	Tulorekisteri-ilmoitukset	26
4	Tutkimuksen toteutus	30
4.1	Laadullinen tutkimus	30
4.2	Tutkimuskysymykset	32
4.3	Tutkimuksen menetelmät	33
5	Tulokset	35
5.1	Kirjanpito käytännössä	35
5.1.1	Konkurssivelallisen kirjanpidon loppuun saattaminen	35
5.1.2	Konkurssipesän kirjanpito	37
5.2	Palkanlaskenta ja palkkaturva	40
5.3	Yhteenveto	42
6	Johtopäätökset ja pohdinta	43
6.1	Johtopäätökset	43
6.2	Pohdinta	44
6.3	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	47
6.4	Tutkimuksen hyödynnettävyys ja jatkotutkimukset	48
	Lähteet	49

Liitteet

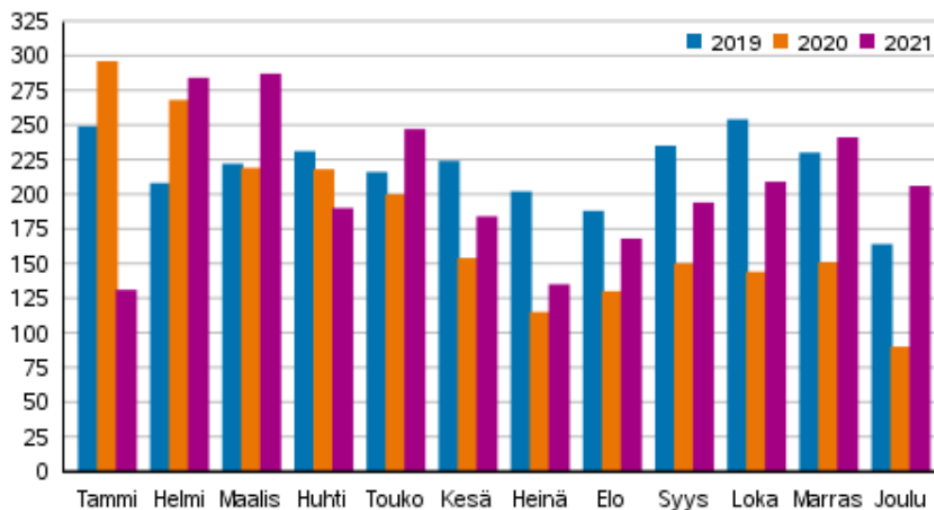
- Liite 1 Malli pesäluettelosta
- Liite 2 Malli tilikartasta ja tilityslaskelmasta
- Liite 3 Esimerkki oikeasta tilityslaskelmasta
- Liite 4 Haastattelujen teemat

1 Johdanto

1.1 Opinnäytetyön taustaa

Tämä opinnäytetyö käsittelee konkurssipesän kirjanpidon käytännön toteutusta sekä konkurssiin ajautuneen yrityksen palkanlaskentaan liittyviä toimintoja. Tilastokeskuksen (2022a) mukaan vuonna 2021 Suomessa pantiin vireille 2473 konkurssia, mikä on 16 % enemmän vuoteen 2020 verrattuna (Kuvio 1). Maailman laajuisen koronapandemian vuoksi konkurssilakiin tehtiin muutos ajalle 1.5.2020 - 31.1.2021. Tämän muutoksen ansiosta yritystä ei voitu velkojien toimesta hakea konkurssiin lyhytaikaisten maksuvaikeuksien vuoksi. (Oikeusministeriö 2020.) Tuon lakimuutoksen vaikutukset näkyivät vireille pantujen konkurssien vähäisessä määrässä vuonna 2020 mutta vuonna 2021 vireille pantujen konkurssien määrät palasivat taas aikaisempien vuosien tasolle. (Tilastokeskus 2022a.)

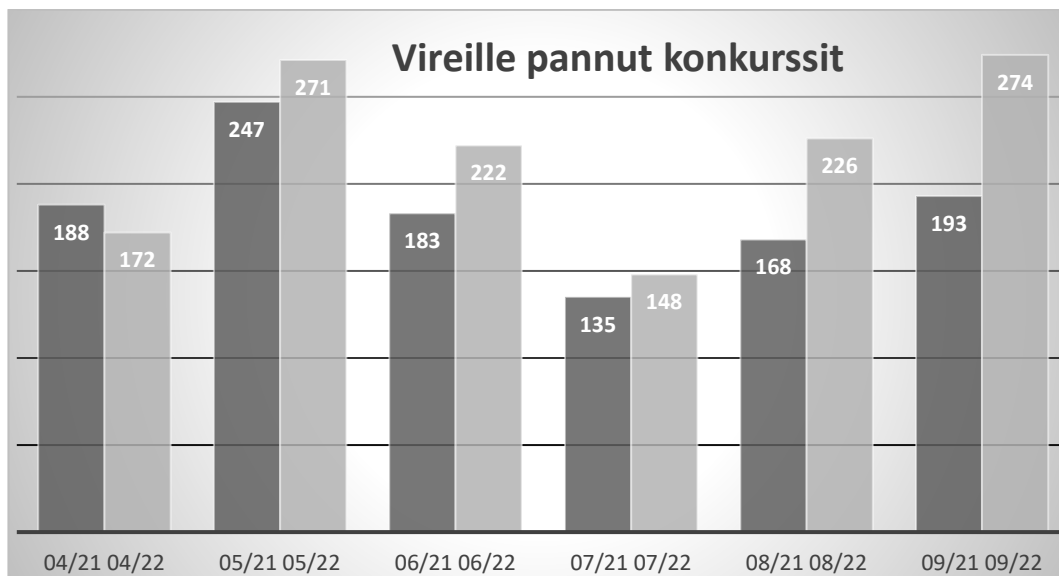
Vireille pannut konkurssit tammi-joulukuussa 2019–2021

Kuvio 1. Vireille pannut konkurssit tammi-joulukuussa 2019–2021 (Tilastokeskus 2022a).

Epävakaa geopoliittinen tilanne maailmalla on aiheuttanut yllättäviäkin ilmiöitä vuoden 2022 aikana myös Suomessa. Esimerkiksi sähkön ennätyskorkeat hinnat ovat aiheuttaneet monille yrityksille suuria taloudellisia haasteita. (Ylä-Anttila

2022.) Kuviossa 2 esitetään vireille pantujen konkurssien määriä vuodelta 2022 huhtikuusta syyskuuhun ja vertailukautena on käytetty vastaavaa ajankohtaa vuodelta 2021. Diagrammi näyttää, kuinka vuoden 2022 loppua kohden edessä konkurssien määrät alkavat vähitellen kasvaa suhteessa edellisen vuoden määrään. Pelkästään syyskuussa 2022 oli peräti 81 vireille pantua konkurssia enemmän kuin vastaavassa kuussa vertailuvuonna. (Tilastokeskus 2022b.) Konkurssipesien kirjanpitoa ei monessakaan tilitoimistossa tehdä, koska se on useimmiten keskitetty alueella muutamiin yrityksiin. Pesänhoitajat tekevät yhteistyötä sellaisten yritysten kanssa, joilla on aikaisempaa kokemusta ja joiden kanssa ovat tottuneet työskentelemään. Kasvat konkurssien määrät luovat kuitenkin mahdollisuuksia ja tarvetta uusille konkurssipesän kirjanpidon hallitseville kirjanpitäjille.

Kuvio 2. Vireille pannut konkurssit kuukausitasolla (Tilastokeskus 2022b).

Liiketoimintaa harjoittavien yritysten kirjanpitoa ohjaa ja säätelee kirjanpitolaki (1336/1997). Konkurssipesien kirjanpitoa määrittelevät puolestaan konkurssilaki (120/2004) ja konkurssiasiamiehen suositukset (Konkurssiasiamiehen toimisto 2020a). Kirjanpitäjien peruskoulutukseen kuuluu ainoastaan kirjanpitolain tuntemus, joten konkurssilain ja konkurssipesien kirjanpidon osaajia ei käytännössä valmistu mistään koulusta. Se, miksi eri lait säätelevät liiketoimintaa harjoittavien yritysten ja konkurssipesän kirjanpitoa johtuu siitä, että näiden kirjanpitojen tarkoitus ja päämäärä eroavat selkeästi toisistaan. Liiketoimintaa harjoittavan

yrittäjien kirjanpito tähtää jatkuvuuden periaatteeseen ja tiedon keräämiseen niin yritystä itseään varten kuin viranomaisiakin varten (Kirjanpitolaki 3:3§; Taloushallintoliitto 2022). Konkurssipesän kirjanpidon tarkoitus taas on selvittää konkurssipesän varat ja kulut velkojille velkojen maksua varten (Rekola-Niemi 2018).

Yrityksen konkurssi liikuttaa paitsi yrittäjää itseään myös työntekijöitä. Konkurssi aiheuttaa toimia työsuhteisiin liittyen ja ne tulee hoidettavaksi nopealla aikataululla konkurssin alettua. Suomessa maksukyvyttömän työnantajan työntekijät eivät jää täysin rahattomiksi, vaan palkkaturvain (866/1998 1:1§) mukaan työntekijöille turvataan palkanmaksu konkurssista huolimatta. Konkurssipesänhoitaja on työntekijöiden yhteyshenkilö konkurssitilanteessa ja yhdessä tilitoimiston palkanlaskijan kanssa selvittää työntekijöiden palkanmaksutilannetta, koska työntekijöiden huoli omasta taloudesta on siinä tilanteessa suuri.

Aihe tälle opinnäytetyölle tuli työelämän tarpeesta. Toimeksiantajan tilitoimistossa haluttiin saada selkeyttä kirjanpitokäytäntöihin konkurssivelallisen ja konkurssipesän kirjanpitoon, koska kyseinen aihealue vaatii erityisosaamista. Palkkaturvasta haettavat työntekijöiden palkkasaatavat tulevat luonnollisena osana käsiteltäväksi tähän opinnäytetyöhön, koska palkanlaskenta on myös yksi tilitoimiston tehtävistä.

1.2 Opinnäytetyön tavoite ja rajaukset

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, mitä asioita tilitoimistossa työskentelevän kirjanpitäjän tulee ottaa huomioon tehdessä konkurssivelallisen kirjanpitoa loppuun ja mitä erityispiirteitä konkurssipesän kirjanpitoon liittyy. Opinnäytetyössä tarkastellaan myös, mitä tilitoimistossa työskentelevän palkanlaskijan tulee ottaa huomioon konkurssiin menneen yrityksen työntekijöiden palkanmaksun suhteen. Toimeksiantajan kohdalle oli osunut vain kertaalleen konkurssipesän kirjanpidon toteutus ja nyt haluttiin saada koottua yhteen ne asiat, jotka olisivat tarpeen ottaa huomioon konkurssipesän kirjanpitoa tehdessä. Tämän tutkimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tullaan tutkimuksessa selvittämään, mitkä

lait ja suositukset ohjaavat konkurssipesän kirjanpitoa, mitä on otettava huomioon, kun saatetaan konkurssivelallisen kirjanpito loppuun, mitkä ovat konkurssipesän kirjanpidon tavoitteet ja millainen on palkkaturvana haettavien palkkojen hakuprosessi. Tämän opinnäytetyön tavoitteena on laatia kirjanpitäjälle käytännönläheisiä toimintaohjeita konkurssipesän kirjanpidon toteuttamisen avuksi sekä listata palkanlaskijan tärkeimmät huomioitavat seikat loppupalkkojen laskemisen avuksi.

Jotta konkurssi ja konkurssipesä ymmärretään käsitteinä, avataan opinnäytetyössä ensiksi konkurssimenettelyn prosessia maksukyvyttömyyden toteamisesta konkurssin päättymiseen. Tämän jälkeen työssä avataan myös pääpiirteissään pesänhoitajan tehtäviä, jotta voidaan siten ymmärtää koko konkurssiprosessi sekä työnjako tilitoimiston ja pesänhoitajan välillä. Opinnäytetyössä käsitellään myös työsuhteisiin liittyviä kysymyksiä ja palkkaturvana maksettavia palkkasaatavia. Teoriaosuuden jälkeen opinnäytetyössä siirrytään käsittelemään tuloksia, joita tutkija on saanut selville haastattelujen kautta käytännön tasolla tapahtuvasta toiminnasta. Tuloksissa pureudutaan myös havaintoihin, jotka tutkija on saanut selville toimeksiantajayrityksessä osallistuvan havainnoinnin perusteella. Työn lopuksi kootaan johtopäätökset yhteen ja pohditaan opinnäytetyön tekemistä prosessina.

Opinnäytetyö rajataan koskemaan pääasiassa vain sellaisia konkurssipesiä, joiden liiketoiminta ei jatku enää konkurssin alkamisen jälkeen. Työssä keskitytään käsittelemään konkurssiin menneen yrityksen kirjanpidon loppuunsaattamisen vaiheita sekä konkurssipesän kirjanpidon vaatimuksia niiltä osin, mitkä yleisimmin ovat tilitoimiston tehtäviä. Tähän rajaukseen päädyttiin, koska työssä halutaan tutkia erityisesti vähemmän tunnettua konkurssipesän kirjanpitoa. Konkurssipesän kirjanpitoa säätelee konkurssilaki (Konkurssilaki 120/2004, 16:1§), ja liiketoimintaa jatkavan konkurssipesän kirjanpitoa säätelee puolestaan kirjanpitolaki (Kirjanpitolaki 1336/1997, 1:1§ 3 momentti).

1.3 Aikaisemmat tutkimukset

Aiheeseen suoraan liittyviä opinnäytetöitä Theseuksesta löytyi vain kaksi kappaletta. Ensimmäinen niistä, Hietikon (2013) kirjoittama, oli pesänhoitajan toimittaman konkurssipesän kirjanpidon näkökulmasta kirjoitettu ja tarkoitettu ohjeistukseksi vain vähän kirjanpidosta tietäville pesänhoitajille tai heidän assistenteilleen. Hietikko oli avannut työssään kirjanpitovienneistä ja tositteista lähtien kirjanpidon perusteita. Hietikon mukaan tärkeintä konkurssipesän kirjanpidossa on tuottojen ja kulujen, juoksevan pesänhoidon ja maksettujen jakosuuksien selvittäminen (Hietikko 2013, 37).

Toinen opinnäytetyö, Aspisen (2013) kirjoittama, oli tilitoimistopalveluja tarjoavan toimeksiantajayrityksen omaan käyttöön tuleva, jo olemassa olevia käytäntöjä yhdistävä ohjeistus. Tuo kyseinen toimeksiantajayritys on jo kolmenkymmenen vuoden ajan tehnyt konkurssipesien kirjanpitoa, joten kokemusta omasta talosta on löytynyt jo valmiiksi ja nyt tämä tieto oli koottu yhteen Aspisen toimesta, niin että jokaisen työntekijän henkilökohtainen hiljainen tieto on yrityksen kaikkien työntekijöiden käytössä. Aspisen tutkimuksen yhtenä tärkeimmistä tuloksista oli puolestaan se, ettei valvottavat ja massavelkaiset velat mene konkurssipesän kirjanpidossa sekaisin. (Aspisen 2013, 2, 27, 31). Nämä molemmat opinnäytetyöt ovat kohta jo kymmenen vuotta vanhoja, mutta koska konkurssilakiin tai konkurssiasiamiehen suosituksiin ei ole tullut tänä aikana merkittäviä muutoksia, voidaan kyseisiä opinnäytetöitä yhä pitää ajantasaisina asia sisällöltään.

Tämä opinnäytetyö puolestaan käsittelee konkurssivelallisen ja konkurssipesän kirjanpidon toteutusta sellaisen tilitoimiston näkökulmasta, jolla ei ole juurikaan aikaisempaa kokemusta konkurssivelallisen tai -pesän kirjanpidosta. Opinnäytetyössä käsitellään myös palkanlaskennan näkökulmaa konkurssiin menneen yrityksen palkkasaatavien muodossa. Kasvava konkurssien määrä tekee aiheen ajankohtaiseksi myös monille palkanlaskijoille, kun asiakkaana ollut yritys meneekin yllättäen konkurssiin. Palkkaturvana maksettavien palkkojen hakemiseen Elinkeino-, liikenne- ja ympäristöministeriöstä pesänhoitaja useimmiten tarvitsee myös tilitoimiston palkanlaskijan apua. Tutkimuksen muodossa olevaa

ohjeistusta palkkaturvan hakuprosessista ei ole vielä aikaisemmin tehty, kuten ei myöskään ohjeistusta Tulorekisteriin ilmoitettavista konkurssinajan palkoista.

1.4 Tärkeimmät käsitteet

Tässä kappaleessa esitellään muutamia keskeisimpiä käsitteitä liittyen konkurssimenettelyyn ja konkurssikirjanpitoon. Siten opinnäytetyötä on hieman helpompaa lukea sellaisen, jolle konkurssit tai konkurssikirjanpitoon liittyvät käsitteet eivät ole ennalta tuttuja.

Jakoluettelo. Konkurssipesän varat jaetaan velkojien kesken siinä suhteessa, paljonko he ovat ilmoittaneet saatavansa olevan. Pesänhoitaja laatii jakoluettelohdotuksen näiden ilmoitusten perusteella. Tuomioistuimen on tarkastettava ja vahvistettava jakoluettelo ennen lopullisten jako-osuuksien maksamista. (Tuomioistuinlaitos 2020.)

Lopputilitys. Laaditaan konkurssin päättyessä ja vuosiselontekoa varten. Lopputilitys käsittää selvityksen konkurssipesän hallinnosta tilityslaskelma mukaan lukien sekä tiedot lopullisista jako-osuuksista. (Konkurssilaki 120/2004, 19:1–2§.)

Massavelka. Konkurssipesälle kuuluva velka, joka johtuu konkurssimenettelystä tai sellaisesta sopimuksesta, jonka konkurssipesä on laatinut. Konkurssipesä vastaa myös velasta, josta se on konkurssilain tai muun lain mukaan vastuussa. (Konkurssilaki 120/2004, 16:2§.)

Massavelkaiset palkat. Konkurssipäivän jälkeiset irtisanomisajanpalkat (ELY-keskus 2022a).

Palkkaturva. Palkkaturvana voidaan maksaa työntekijän työsuhteesta johtuvia palkkasaatavia siinä tapauksessa, että työnantaja on maksukyvytön. Palkkaturva haetaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta. (Palkkaturvalaki 2:4,6§, 3:10§.)

Sijaismaksaja. Palkan tai muun suorituksen maksaja, joka maksaa suorituksen omilla varoillaan toisen tahon puolesta (Tulorekisteri 2022).

Tilityslaskelma. Laskelma konkurssipesän tuloista ja menoista. Tämän lopputulena muodostuu velkojille jaettava kertymä, joka jaetaan velkojille suhteessa velan määrään. (Rekola-Nieminen 2018.)

Valvottavat palkat. Työntekijöiden palkkasaatavat, jotka on ansaittu ennen konkurssin alkamista konkurssipäivä mukaan lukien (ELY-keskus 2022a).

Valvottavavelka. Tarkoittaa konkurssivelallisen aikaan saamaa velkaa ennen konkurssin alkamista. Esimerkiksi verovelka, joka on syntynyt ajalta ennen konkurssia. Velkojen on ilmoitettava pesänhoitajalle velan määrä, jotta heidän velkansa otetaan huomioon jakoluetteloon. (Fenno 2021.)

2 Konkurssiprosessi

2.1 Konkurssia ohjaavat lait ja suositukset

Kirjanpitolaki ohjaa vahvasti, mitä periaatteita noudattaen yrityksen kirjanpitoa tulee tehdä ja mitä asioita kirjanpidosta on selvittävä. Luonnollinen henkilö on kirjanpitovelvollinen harjoittamastaan liike- ja ammattitoiminnasta (Kirjanpitolaki 1336/1997, 1:1a§). Konkurssipesän kirjanpitoa puolestaan ohjaavat konkurssilaki sekä konkurssiasiain neuvottelukunnan suositukset (Konkurssilaki 120/2004; Konkurssiasiamiehen toimisto 2020a).

Konkurssilaki nykymuodollaan on astunut voimaan syyskuussa 2004 mutta siihen on tehty muutoksia sitä mukaa, kun tarvetta on ilmaantunut (Konkurssilaki 120/2004, 24:1§.) Laissa määritellään konkurssimenettely pääpiirteissään. Konkurssilaki määrää maksukyvyttömän yrityksen jäljellä olevan omaisuuden velkojien määräysvallan alaiseksi ja lain säännösten mukaisesti jaettavaksi velkojien

kesken. (Konkurssilaki 120/2004, 1:1§). Tämän lain säännöksiä on noudatettava tehtäessä konkurssipesän kirjanpitoa.

Konkurssiasiamies on julkinen viranomainen, joka valvoo yksittäisten konkurssimenettelyjen kulkua ja sitä, että toiminta sujuu lakia noudattaen. Hänellä on myös valtaa puuttua yksittäisen pesänhoitajan päätöksiin, mikäli niissä on havaittavissa epäkohtia. (Koulu & Lindfors 2010, 59). Konkurssiasiaain neuvottelukunta puolestaan on perustettu vuonna 1995 samalla, kun konkurssiasiamiehen virkakin on perustettu. Neuvottelukunnan tehtävänä on toimia konkurssiasiamiehen apuna ja valvoa konkurssipesän menettelytapoja. Konkurssiasiaain neuvottelukunnan toimintatavaksi on ajan mittaan muotoutunut ”hyvän pesänhoitotavan” suositusten antaminen. (Nenonen 2004, 3.) Monesti tilanteet konkurssipesissä ovat niin yksilöllisiä, ettei suoraa vastausta konkurssilaista löydy. Tämän vuoksi konkurssiasiaain neuvottelukunta antaa suosituksia sellaisiin tilanteisiin, joihin konkurssilaki ei anna vastauksia.

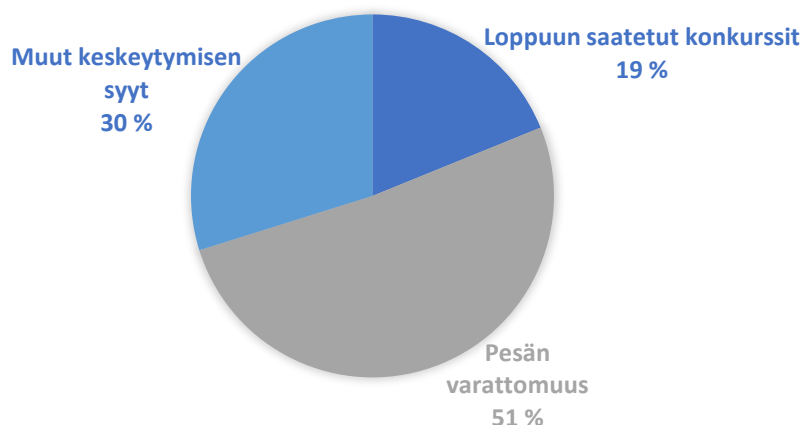
2.2 Konkurssimenettely

Konkurssiksi kutsutaan maksukyvyttömyysmenettelyä, joka koskee velallisen kaikkia velkoja. Koska konkurssissa velallisen kaikki omaisuus siirtyy velkojien määräysvaltaan, tarvitaan pesän omaisuuden hoitamista, myymistä sekä muuta konkurssipesän hallintoa varten pesänhoitaja, joka on tuomioistuimen määräämä. Velallisen omaisuus muutetaan rahalliseen muotoon ja käytetään velkojien konkurssisaatavien maksuun. (Konkurssilaki 120/2004, 1:1§.)

Suomessa tapahtuneista konkurssista vain pieni osa käy läpi koko konkurssimenettelyn. Kuvio 3 esittää, kuinka suuri osa kaikista konkurssista päättyy raukeamaan ja kuinka suuri osa etenee jakoluettelon vahvistamiseen. Tilastokeskuksen (2022c) mukaan vuonna 2021 Suomessa oli loppuun käsiteltyjä konkurssihakemuksia yhteensä 2450 kappaletta, joista vain 426 (19 %) johti jakoluettelon vahvistamiseen, eli täysimittaiseen konkurssimenettelyyn. Pesän varattomuuden vuoksi konkurssija päättyi raukeamaan 1257 tapauksessa, mikä on 51 % kaikista loppuun käsitellyistä konkurssihakemuksista. Muiden syiden

vuoksi konkurssimenettely keskeytyi 731 tapauksessa. Toisin sanoen 81 % kaikista loppuun käsitellyistä konkurssihakemuksista päättyi keskeytymään erinäisistä syistä vuonna 2021. (Tilastokeskus 2022c.)

RAUKEAVIEN KONKURSSIEN OSUUS KAIKISTA KONKURSSEISTA 2021

Kuvio 3. Raukeavien konkurssien osuus kaikista konkurseista 2021. (Tilastokeskus 2022c).

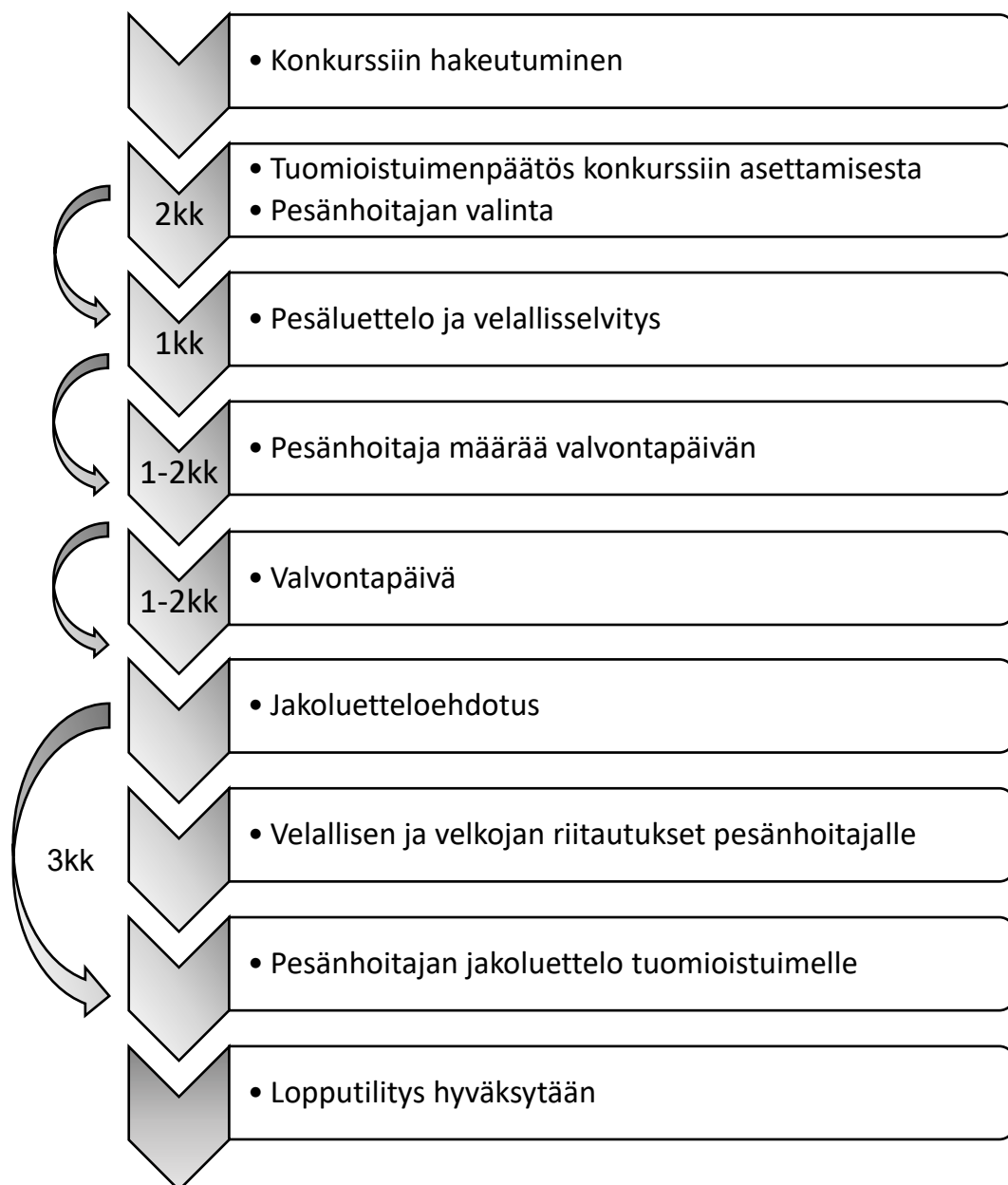
Pesänhoitajan tehtävänä on selvittää konkurssiin menneen yrityksen omaisuuden arvon ja päättää, onko täysmittaiseen konkurssimenettelyyn tarpeeksi rahavaroja (Konkurssiasiamiehen toimisto 2019a). Mikäli konkurssiin asetetun yrityksen varat eivät riitä konkurssimenettelyn kustannusten kattamiseen ja velkojien jako-osuudet jäisivät hyvin vähäisiksi, tekee pesänhoitaja hakemuksen tuomioistuimeen konkurssin raukeamisesta (Konkurssilaki 120/2004, 10:1–2§). Pesänhoitajan pitää tiedottaa aikomuksestaan ensin velkojia, koska velkojien on myös mahdollista ottaa konkurssimenettelyn kustannukset omaan lukuun, mikäli haluavat konkurssimenettelyn jatkuvan (Konkurssiasiamiehen toimisto 2019a).

2.3 Konkurssiprosessin kulku

Tässä kappaleessa esitellään konkurssiprosessin pääpiirteittäinen kulku alusta loppuun. Koska yrityksiä on pieniä ja suuria, eivät kaikki konkurssiprosessit

kulje aina täysin samalla kaavalla. Paljon on myös velkojista kiinni, kuinka konkurssimenettely lopulta kunkin konkurssipesän kohdalla etenee. Konkurssilaki (120/2004) kuitenkin määrittelee, missä järjestyksessä konkurssiprosessia viedään eteenpäin.

Konkurssimenettelyksi kutsutaan sitä prosessia, kun yritys haetaan konkurssiin ja konkurssipesän omaisuus realisoidaan pesänhoitajan toimesta, velkojille maksetaan jako-osuudet ja lopulta konkurssipesä lopetetaan. Kuviossa 4 esitetään kaaviokuvana prosessin eteneminen. Konkurssimenettely lähtee liikkeelle konkurssiin hakeutumisesta ja päättyy siihen, kun tuomioistuin on hyväksynyt jakoluettelon ja lopputilitys hyväksytään. Tuomioistuimen määrättyä konkurssipesälle pesänhoitajan, alkaa konkurssipesän omaisuuden ja velkojen selvittely. Konkurssipesän kaikki mahdollinen omaisuus muutetaan rahaksi ja tämän perusteella laaditaan jakoluetteloehdotus, johon merkitään velkojat ja heille maksettavat jako-osuudet. Mikäli velkojat hyväksyvät tämän ehdotuksen voidaan ehdotus viedä tuomioistuimeen hyväksyttäväksi. Kun lopputilitys konkurssimenettelystä on valmis ja sekä velkojat että tuomioistuin on hyväksynyt sen, voidaan konkurssin todeta päättyneen. (Konkurssiasiamiehentoimisto 2020b.)

Kuvio 4. Konkurssimenettelyn prosessi (Konkurssiasiamiehen toimisto 2020b).

Konkurssimenettely alkaa siitä, kun joko yritys itse tai velkoja tekee tuomioistuimelle konkurssihakemuksen (Konkurssiasiamiehen toimisto 2020b). Konkursiin hakeutuminen tai asettaminen edellyttää, että yritys on todettu maksukyvyttömäksi (Koulu & Lindfors 2004, 21). Maksukyvyttömyys puolestaan tarkoittaa sitä, että yrityksellä ei ole varoja maksaa luottoaan pois eikä yrityksellä ole myöskään mahdollista ottaa uutta velkaa maksaakseen entisiä takaisin (Koulu & Lindfors 2010, 23). Mikäli konkurssihakemus hyväksytään tuomioistuimessa, konkurssi alkaa ja yrittäjä menettää määräysvallan yrityksen asioiden hoitoon samalla hetkellä (Konkurssilaki 120/2004, 1:1§). Konkurssilain (120/2004,

22:2§) mukaan pesänhoitajan tulee kuuluttaa alkanut konkurssi ja saattaa se velkojien tietoisuuteen:

Pesänhoitajan on huolehdittava konkurssin alkamista koskevan kuulutuksen julkaisemisesta virallisessa lehdessä, yhdessä tai useammassa päivälehdessä tai muulla tarkoituksenmukaisella tavalla, jos pesänhoitaja katsoo, että kuuluttaminen on tarpeen tuntemattomien velkojien määrän, velallisen kirjanpidon puutteellisuuden tai muun syyn vuoksi (Konkurssilaki 120/2004, 22:2§).

Tuomioistuimen päätöksessä mainitaan päätöksen antamisen kellonaika minuutin tarkkuudella. Näin oikeusvaikutusten ja toimimisvelvoitteiden suhteen voidaan tarkalleen toimia oikeiden säännösten mukaan. (Nenonen 2004, 12.) Tuomioistuin toimittaa tiedon viipymättä konkurssi- ja yrityssaneerausrekisterin välityksellä kaupparekisteriin (Konkurssilaki 120/2004, 22:6§). Konkurssin tavoitteena on jakaa konkurssiin menneen yrityksen omaisuus velkojien kesken (Koulu 2004, 37).

Tuomioistuin määrää konkurssiin asetetulle yritykselle pesänhoitajan samalla, kun konkurssi alkaa. Velkojat saavat ehdottaa konkurssipesälle toivomaansa pesänhoitajaa mutta viimekädessä tuomioistuin yksinään päättää asiasta. (Nenonen 2004, 21.) Pesänhoitajaksi kelpaa ainoastaan luonnollinen henkilö. Tuomioistuin päättää pesänhoitajan sillä perusteella, että konkurssipesän laajuus huomioon ottaen pesänhoitajalla on tehtävään tarvittavat kyvyt, taidot ja kokemus. Varsinaista koulutusta pesänhoitoon ei ole olemassa, mutta koska tehtävät sisältävät paljon juridista osaamista, on pesänhoitajan omattava Nenosen (2004) mukaan ainakin lakimieskoulutusta. (Nenonen 2004, 23–24.)

Konkurssipesän hallinnon hoitajana toimii pesänhoitaja mutta päätösvalta on monissa asioissa velkojilla. Pesänhoitaja toimii tehtävässään hyvää pesänhoitotapaa noudattaen ja velkojien yhteisen edun maisesti. Pesänhoitajan päätäntävallassa on kuitenkin pesäluettelon ja jakoluettelon laatimista koskevat asiat sekä palkkaturva-asioista vastaaminen. Velkojat voivat myös halutessaan siirtää päätösvalan osittain tai kokonaan pesänhoitajalle ja määritellä, miten pesänhoitajan tulee päätöksistään ilmoittaa velkojille. (Konkurssilaki 120/2004, 14:2§,6§,8–9§.)

Heti tuomioistuimen päätöksen jälkeen tulee pesänhoitajan ottaa haltuun konkurssipesän omaisuus. Pesänhoitaja varmistaa kirjanpitoaineiston saatavuuden sekä ohjelmistojen käyttöoikeudet. Pesänhoitaja huolehtii myös tarvittaessa velallisen käyttöoikeuksien poiston kirjanpito-ohjelmistoihin. Pesänhoitajan on myös huolehdittava ilmoittamisesta niin velkojille, velalliselle kuin ulosottoviranomaisille ja palkkaturvaviranomaisellekin konkurssin alkamisesta sekä kaikille muille tarvittaville tahoille. (Konkurssiasiamiehen toimisto 2020c.)

Pesänhoitajan tehtäviä ovat muun muassa pesäluettelon laatiminen, velalliselvityksen ja jakoluettelon tekeminen. Hän huolehtii myös valvontapäivän järjestämisestä, konkurssipesään kuuluvan omaisuuden myynnistä sekä lopputilityksen laatimisesta sekä kaikesta asioiden hoitoon liittyvistä tehtävistä. (Nenonen 2004, 26–27, 36.) Kuitenkin pesänhoitajan yksi ensimmäisistä tehtävistä on huolehtia työsuhteisiin liittyvistä asioista. Näitä ovat muun muassa työsuhteiden irtisanominen ja palkkaturva-asioiden hoitaminen. Työntekijöille tulee maksaa lopputili irtisanomisajan päättymiseen mennessä, mikä konkurssin ollessa kyseessä on 14 vuorokautta. (Konkurssiasiamiehen toimisto 2021b.) Palkkaturvalain (866/1998) 4§:n mukaan maksukyvyttömän työnantajan työntekijöille turvataan palkanmaksu myös konkurssitilanteessa.

Konkurssipesän omaisuudesta laaditaan ensiksi pesäluettelo. Se tarkoittaa listausta konkurssipesän kaikesta omaisuudesta sekä veloista. Velallisen on autettava pesänhoitajaa tietojen selvittämisessä. (Konkurssiasiamiehen toimisto 2019b.) Pesänhoitajan tulee saada kaikki tarvitsemansa tieto taloudellista asemaa tai taloudellista toimintaa koskevissa asioissa myös ulkopuolisilta tahoilta ilman, että salassapitosäännökset sitä estäisi (Konkurssilaki 120/2004, 8:9§).

Konkurssilain (120/2004, 9:1§) mukaan pesäluettelo tulee olla laadittuna kahden kuukauden kuluessa siitä, kun konkurssi on alkanut. Mikäli arvioidaan, että konkurssi jatkuu täysimittaisena, eli konkurssipesällä on varjoja jaettavaksi asti, on pesäluettelossa oltava tarkasti merkittynä velallisen kaikki velat ja sitoumukset (Konkurssiasiamiehen toimisto 2019b). Pesäluettelossa luetellut varat arvioidaan todennäköiseen rahaksimuttoarvoonsa, lähtökohtana tässä käytetään velallisen kirjanpitoa (Pinomaa 2010, 72). Velallisen pitää vahvistaa

pesäluettelo oikeaksi allekirjoituksellaan, jotta se voidaan hyväksyä (Konkurssilaki 120/2004, 4:6§). Liitteestä 1 löytyy malli Konkurssiasiamiehen toimiston suosittlemasta täydellisestä pesäluettelosta.

Pesänhoitaja määrittää ja julkaisee valvontapäivän noin kuukauden päähän pesäluettelon valmistumisesta. Valvontapäivä tulee julkaista Virallisessa lehdessä. (Nenonen 2004, 141–142.) Tuohon päivään mennessä velkojien tulee toimittaa valvontakirjelmä pesänhoitajalle kirjallisena, jotta heidän saatavansa tullaan huomioiduksi jakoluetteloehdotuksessa. Näitä saatavia kutsutaan valvottaviksi veloiksi. (Konkurssiasiamiehen toimisto 2019c.)

Valvontapäivän jälkeen pesänhoitajalla on yhdestä kahteen kuukautta aikaa laatia jakoluetteloehdotus. Jakoluetteloehdotuksessa käy ilmi velkojat ja jakoosuudet. Pesänhoitaja jakaa tuon ehdotuksen sekä velkojille että velalliselle. Velkojat tarkastavat pesänhoitajan laatiman jakoluetteloehdotuksen ja tarvittaessa riitauttavat ehdotuksen, mikäli eivät ole ehdotuksesta yhtä mieltä. Pesänhoitaja pyrkii joutuisasti selvittämään erimielisyydet mutta konkurssituomioistuimien lopulta ratkaisee konkurssia koskevat riitautukset sekä erimielisyydet. (Koulu & Lindfors 2010, 87–88.) Velkojien kuulemisen jälkeen pesänhoitaja toimittaa konkurssituomioistuimelle jakoluettelon, jonka se lopulta vahvistaa. Jakoluettelo on vahvistettava tuomioistuimessa kolmen kuukauden kuluessa jakoluetteloehdotuksen valmistumisesta. (Konkurssiasiamiehen toimisto 2019d.)

Pesänhoitajan ja velkojien päätösten mukaisesti konkurssipesän omaisuus muutetaan mahdollisimman suureksi realisointituloksi. Omaisuuden myynti tulisi suorittaa mahdollisimman joutuisasti mutta niin, että myynnistä koituvat kulut olisivat mahdollisimman maltilliset. Konkurssipesän luonteen mukaan myyntitapoja voi olla hyvinkin erilaisia. Myyntitapoja voi olla esimerkiksi myynti-ilmoitukset, loppuunmyynti velallisen henkilökunnansuorittamana, konkurssihuuto-kauppa tai myynti ulosottokaaren mukaisessa järjestyksessä. (Konkurssimiehen toimisto 2021a.)

Konkurssimenettelyn voidaan sanoa loppuneen, kun lopputilitys on tehty ja se on hyväksytty velkojainkokouksessa. Lopputilitys tulee tehdä heti ilman

aiheetonta viivytystä, kun pesän varat ja velat ovat selvillä ja mahdollinen omaisuus on muutettu rahaksi ja jako-osuudet velkojien kesken on selvillä. Vain arvostaan vähäistä omaisuutta tai panttina olevaa omaisuutta voi olla vielä realisoimatta. (Nenonen 2004, 167–169.) Pesänhoitaja vahvistaa lopputilityksen alikirjoituksellaan (Konkurssilaki 120/2004, 16:2§). Konkurssilain (129/2004, 16:2§) mukaan konkurssipesän lopputilitykseen vaaditaan sekä hallintoa koskeva osio että jako-osuuksia koskeva osio:

Hallintoa koskevasta lopputilityksen osasta tulee käydä ilmi:

- 1) konkurssipesän tulot ja menot menettelyn ajalta sekä erikseen pesänhoitajan palkkio ja kustannukset ja niiden maksamista koskevat tiedot;
- 2) tiedot siitä, miltä osin pesä on vielä selvittämättä, ja toimenpiteet, jotka pesässä on sen vuoksi tehtävä.

Jako-osuuksia koskevasta lopputilityksen osasta tulee käydä ilmi:

- 1) luettelo velkojille maksetuista jako-osuuksista ja niiden ennakoista;
- 2) luettelo velkojille vielä maksettavista jako-osuuksista ja tiedot maksamisen ajankohdasta. (Konkurssilaki 120/2004 16:2§.)

Pesänhoitajan tulee ilmoittaa oikeusrekisterikeskukselle hyväksytystä lopputilityksestä ja hänen on toimitettava konkurssiasiamiehelle jäljennös kokouspöytäkirjasta ja lopputilityksestä. Joskus konkurssin loppumisen jälkeen voi ilmaantua pesään uusia tai odottamattomia varoja. Tällöin pesänhoitaja on oikeutettu ilman erillistä määräystä selvittämään jälkiselvityksessä mahdolliset uudet lisäjako-osuudet velkojille ja hoitaa tarvittavat järjestelyt. (Nenonen 2004, 168–170.)

3 Kirjanpito ja palkanlaskenta

3.1 Konkurssiin asetetun yrityksen kirjanpito

Konkurssiin menneen yrityksen kirjanpito on yleensä aina keskeneräinen. Pesänhoitaja määrää velallisen kirjanpidon saattamisesta loppuun konkurssipäivään saakka. (Konkurssiasiamiehen toimisto 2019c.) Kirjanpitolain (1336/1997)

2 luvun 4§:n mukaan kirjanpitovelvollisuus on täytetty, kun käteisellä rahalla suoritettu maksu on kirjattu viipymättä päiväkohtaisesti ja muut kirjaukset on tehty kuukausittain tai muulla tarkoituksen mukaisella jaksotuksella niin, että viranomaisille laadittavat ilmoitukset verotusta tai muuta tarkoitusta varten voidaan antaa ajantasaisesti. Kirjanpitolaissa (1336/1997 2:4§) sanotaan:

Käteisellä rahalla suoritettut maksut on kirjattava päiväkohtaiseen järjestykseen. Muut kirjaukset ja osakirjanpitojen yhdistelmäkirjaukset pääkirjanpitoon saadaan tehdä kuukausikohtaisesti tai muulla vastaavalla jaksotuksella, jollei ajallisesti tarkemmin kohdistettua kirjaamista edellytetä muussa laissa tai sen nojalla annetuissa säännöksissä.

Käteisellä rahalla suoritettut maksut on kirjattava viipymättä. Muut kirjaukset on tehtävä siinä ajassa, että:

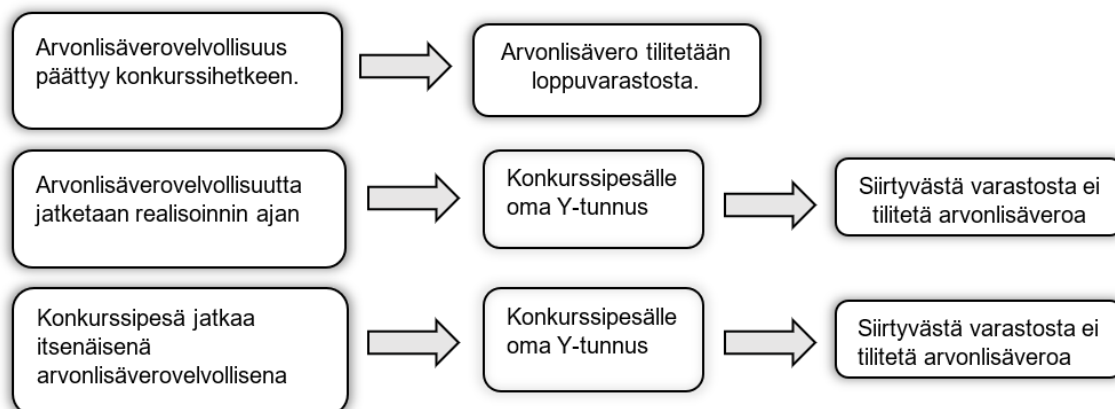
- 1) tässä tai muussa laissa edellytetyt ilmoitukset viranomaiselle verotusta tai muuta tarkoitusta varten voidaan laatia ajantasaisesta kirjanpidosta 6 §:n toisessa virkkeessä säädetyllä tavalla; ja
- 2) se, joka on yhteisön tai säätiön kirjanpidosta vastuussa, voi täyttää valvontavelvollisuutensa. (Kirjanpilaki 1336/1997 2:4§.)

Konkurssiin menneen yrityksen tulee tehdä tilinpäätös myös siltä tilikaudelta, jolloin yritys on asetettu konkurssiin. Tilinpäätös tehdään normaaleja käytäntöjä mukailien ja veroilmoitus annetaan neljän kuukauden kuluessa tilikauden päätymisestä konkurssiin menneen yrityksen omalla Y-tunnuksella. Konkursisivelallisen velvollisuuksiin kuuluu allekirjoittaa konkurssipäivän tilinpäätös. (Konkursiasiamiehen toimisto 2019c.)

Konkurssipesä vastaa konkurssiin menneen yrityksen kirjanpidon loppuunsaattamisesta aiheutuneista kustannuksista. Kuitenkin niin, että vastuu ulottuu vain sellaiseen työhön, joka on suoritettu kahden viimeisen kuukauden aikana ennen konkurssin alkamista. (Nenonen 2004, 119.) Mikäli konkurssiin menneen yrityksen rahavarat ovat niin vähissä, ettei tilitoimistolle voitaisi maksaa kirjanpidosta, voi pesänhoitaja tehdä päätöksen, että kirjanpito jätetään tekemättä. Siinäkin tapauksessa, että kirjanpitoa olisi laiminlyöty pidemmältä ajalta ja kirjanpitoaineistoa olisi hävinnyt tai hävitetty, voi pesänhoitaja päätyä ratkaisuun, että tilinpäätöstä ei voida tehdä todenmukaisesti eikä kirjanpitoa näin ollen tarvitse saattaa loppuun. (Konkursiasiamiehen toimisto 2019c.)

Arvonlisäverovelvollisen yrityksen on tehtävä liikekirjaukset niin, että päättyvän kuukauden arvonlisäveroilmoitus ja -tilitys tapahtuu normaalissa aikataulussa viimeistään 1,5 kuukauden kuluttua verokauden päättymisestä (Konkurssiasiamiehen toimisto 2019c). Yrityksen arvonlisäverovelvollisuus päättyy konkurssipäivään. Verohallinto poistaa yrityksen arvonlisäverovelvollisten rekisteristä, kun se on saanut tiedon kaupparekisteristä. Viimeisessä arvonlisäveroilmoituksessa on otettava huomioon loppuvaraston arvonlisävero. Loppuvaraston verotuksellinen arvo lasketaan samaan tapaan kuin oman käytön säännökset velvoittavat. Koska yritys on tavaran ostaessaan vähentänyt arvonlisäveron osuuden tilitettävästä verosta, joutuu yritys maksamaan tuon veron verohallinnolle nyt takaisin. Ilmoittaminen oma-aloitteisista veroista tapahtuu konkurssiin menneen yrityksen omalla Y-tunnuksella. (Verohallinto 2010.)

Kirjanpidollisesti on olemassa kolme vaihtoehtoa, kuinka arvonlisäveroa käsitellään kirjanpitoa tehdessä loppuvaraston osalta (Kuvio 5). Kuviossa 5 ensimmäisenä on vaihtoehto, jossa konkurssivelallisen arvonlisäverovelvollisuus päättyy konkurssihetkeen. Tällöin konkurssivelallisen viimeisessä oma-aloitteisten verojen veroilmoituksessa tilitetään verottajalle arvonlisävero myös jäljelle jääneestä kalustosta ja varastosta. Varaston ja kaluston luonteen mukaan arvonlisäveroa ei välttämättä voida tilittää hankinta-arvosta, vaan todennäköisestä luovutusarvosta. Toisena kuviossa on vaihtoehto, jossa konkurssipesä hakeutuu arvonlisäverovelvolliseksi omaisuuden realisoinnin ajaksi. Siinä tapauksessa pesänhoitajan tulee hakea konkurssipesälle oma Y-tunnus. Näin ollen konkurssivelallisen loppuvaraston arvonlisäveroa ei tilitetä konkurssin alkamishetkellä eikä konkurssipesä saa myöskään tehdä arvonlisäverovähennystä siirtyvästä varastosta. Konkurssipesä ilmoittaa ja tilittää kuitenkin myydyistä realisoinneista arvonlisäveron verohallinnon normaaleja aikatauluja noudattaen eli verokautta seuraavan kuukauden 12. päivä. Arvonlisäverovelvollisuus päättyy, kun kaikki omaisuus on saatu realisoitua. Kolmantena vaihtoehtona on se tilanne, että konkurssipesä jatkaa liiketoimintaa toistaiseksi, itsenäisenä arvonlisäverovelvollisena. Konkurssipesälle haetaan myös tässä tapauksessa oma Y-tunnus ja sekä siirtyvän varaston että myytyjen realisointien arvonlisäveroa käsitellään samoin, kuin edellisessä tilanteessa. (Verohallinto 2010.)

Kuvio 5. Arvonlisäveron käsittely kirjanpidossa loppuvaraston osalta (Verohallinto 2010).

Liiketoimintaa harjoittava yritys laatii tilinpäätöksen tilikauden loppuun (Kirjanpitolaki 1336/1997, 3:1§). Konkurssiin asetettu yritys puolestaan tekee tilinpäätöksen konkurssipäivälle, vaikka tilikausi olisikin kesken. Tilikausi pysyy alkuperäisenä konkurssista huolimatta. (Verohallinto 2022.) Konkurssipäivälle tehtävä tilinpäätös tehdään pääasiassa samaan tapaan kuin liiketoimintaa harjoittava yrityskin sen tekee, muutamia seikkoja lukuun ottamatta. Koska liiketoiminta ei tule enää jatkumaan, luovutaan myös jatkuvuuden periaatteesta tilinpäätöksen teossa. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että hankintamenoajattelusta luovutaan. Pesänhoitaja toimittaa tilitoimistolle listan omaisuudesta ja niiden käyvistä arvoista eli pesäluettelon, joiden mukaan omaisuus arvostetaan tilinpäätökseen. Tällöin joudutaan kirjaamaan mahdollisesti arvonalennuksia, jotta kirjanpito saadaan täsmäytettyä. (Rekola-Nieminen 2018.) Konkurssivelallinen allekirjoittaa vielä tämän viimeisen tilinpäätöksen, koska on ollut vastuussa yrityksen toimista konkurssipäivään saakka (Konkurssiasiamiehen toimisto 2019c).

Laissa elinkeinotulon verottamisesta (360/1968, 1:4§) sanotaan seuraavasti: ”Veronalaisia elinkeinotuloja ovat elinkeinotoiminnassa rahana tai rahanarvoisena etuutena saadut tulot”. Konkurssin tapahtuessa yritys on edelleen verovelvollinen valtiolle konkurssipäivään saakka tapahtuneesta liiketoiminnasta. Veroilmoituksella ilmoitetaan muun muassa elinkeinotoiminnan tulot ja kulut sekä varat, velat ja oma pääoma. (Verohallinto 2021.) Tilikaudelta, jolloin konkurssi tapahtui, tehdään veroilmoitus tilikauden päätyttyä. Veroilmoitukseen liitetään konkurssipäivälle tehty tilinpäätös. (Verohallinto 2022.) Veroilmoitus annetaan

mahdollisuuksien mukaan sähköisenä mutta konkurssitilanne luetaan erikoistilanteeksi, jonka vuoksi paperi-ilmoittaminen on myös sallittua (Rekola-Nieminen 2018).

3.2 Konkurssipesän kirjanpito

Lähtökohtana konkurssipesän kirjanpidolle on pesäluettelo, joka puolestaan laaditaan konkurssivelallisen kirjanpidon pohjalta (Nenonen 2004, 73, 122). Konkurssipesän on pidettävä kirjaa todennettavasti tuloistaan ja menoistaan viranomaisia, velkojia ja velallista varten koko pesänhoidon ajan. Kirjanpitoa varten tositteet tulee päivätä ja numeroida juoksevasti. (Konkurssiasiamiehen toimisto 2019c.) Jotta velkojille voidaan maksaa jako-osuudet mahdollisimman oikeudenmukaisesti, tulee konkurssipesän kirjanpidosta selvittää varojen ja velkojen lisäksi realisaatio- ja muut tulot sekä pesän kulut (Nenonen 2004, 122).

Pienen konkurssipesän ollessa kyseessä vähimmäisvaatimukset täyttävä kirjanpito voi käsittää tiliotteen, johon liitetään numeroidut tositteet. Yleensä konkurssipesän kirjanpito on kuitenkin järkevämpää tehdä kahdenkertaisen kirjanpidon periaatteella. (Rekola-Nieminen 2018.) Näin ollen tilityslaskelmalle tulee näkyviin myös kassa ja/tai pankkitili, jotta konkurssipesän pankkitilinsaldo on koko ajan helposti täsmäytettävissä. Mikäli konkurssipesällä on ollut työntekijöitä ja palkkaturvasta on haettu palkkasaatavia, tulee tilityslaskelmalla näkyä myös nämä niin sanotut läpikulkuerät: palkkaturvasta saatu ja palkkaturvana maksettu. (Konkurssiasiamiehen toimisto 2019b.)

Kuten aikaisemmin kuviossa 5 esitettiin, konkurssipesä voi jatkaa arvonlisäverovelvollisuuttaan omaisuuden realisoinnin ajan tai konkurssipesä voi jatkaa liiketoimintaa saadakseen paremmat jako-osuudet velkojille. Tällöin pesänhoitaja ilmoittaa konkurssipesän uudelleen arvonlisäverovelvolliseksi ja konkurssipesä saa oman Y-tunnuksensa. Tällaisessa tapauksessa konkurssipesä tekee arvonlisäveroilmoitukset ja tilittää veroa myydystä omaisuudesta verohallinnon säättämän aikataulun mukaisesti saamallaan uudella Y-tunnuksella. Siinä tapauksessa, että konkurssipesä vain realisoi kalustoa ja varastoa eikä hakeudu

uudelleen arvonalisäverovelvolliseksi, arvonalisäveroa ei enää eritellä kirjanpidollisesti, vaan omaisuudesta saatu realisaatiotulo kirjataan maksunmukaisesti. (Verohallinto 2010.)

Konkurssipesän kirjanpidosta tulisi olla koko ajan saatavilla sen hetkinen realisaationtilanne, jonka Nenonen (2004) esittää kuviossa 6, tilityslaskelman pääpiirteet. Laskelmassa tulee näkyä konkurssin alkuhetken rahavarat, johon lisätään realisointi- ja muut tuotot ja vähennetään jako-osuusennakot ja pesänmenot. Nenosen (2004) mukaan tilityslaskelmaan sisällytetään lisäksi pesäluetteloon perustuva luettelo omaisuudesta, jota ei olla vielä realisoitu. Luettelo on hyvä olla luettavuudeltaan sellainen, että vertaaminen pesäluetteloon onnistuu helposti. (Nenonen 2004, 122–123.)

+	Konkurssin alkaessa olevat (kuittauksin vähennetyt) rahavarat
+	Realisointi- ja muut tulot
-	Jako-osuusennakot
-	Pesänmenot
=	Pesän pankkitilillä rahaa

Kuvio 6. Tilityslaskelman pääpiirteet (Nenonen 2004, 122).

Tilityslaskelman avulla saadaan selvitettyä velkojille kuuluva osuus konkurssipesän realisaatiotuloksesta. Konkurssipesän tulot tulisi eritellä vähintäänkin niin, että käyttöomaisuudesta ja vaihto-omaisuudesta saadut realisaatiotulot kirjataan eri tileille ja saatavien perintä sekä muut tulot kirjataan eri tileille. Kulupuolen tileistä tulisi erotella vähintään konkurssipesän omat kulut konkurssimenettelyn ajalta omalle tilille, omaisuuden myynnistä aiheutuvat kulut omalle, pesänhoitajan palkkio, oikeudenkäyntikulut ja muut kulut omille tileilleen. Tilityslaskelma tulee liittää mukaan konkurssimenettelyn vuosiselontekoon sekä lopputilityksen yhdeksi osaksi. (Konkurssiasiamiehen toimisto 2019c.)

3.3 Työsuhteisiin liittyvät kysymykset konkurssissa

Palkkaturvalaki (866/1998) on säädetty sitä varten, että maksukyvyttömän työnantajan työsuhteesta johtuvan palkkasaatavan maksaminen olisi työntekijälle turvattu. Työntekijällä on oikeus palkkaturvaan, mikäli työ on tehty Suomessa tai suomalaisen työnantajan lukuun Suomen rajojen ulkopuolella. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tehtävänä on tehdä päätökset palkkaturvan myöntämisestä ja maksamisesta. (Palkkaturvalaki 866/1998, 1–3§.) Palkkaturvana voidaan maksaa sellaiset palkkasaatavat, joiden määrä ja peruste on selvillä. Konkurssin ollessa kyseessä palkkaturvana maksettavia palkkoja hakee yleensä konkurssipesänhoitaja työntekijöiden puolesta. (ELY-keskus 2022b.) Palkkaturvana maksettaville palkoille on määritelty enimmäismäärät. Vuodesta 2021 alkaen enimmäismäärä on 19 000 euroa. (ELY-keskus 2022c.) Palkkaturvana maksetuista palkoista toimitetaan vakiona 30 prosentin ennakonpidätys 5000 euroon saakka ja tämän ylittävältä osalta ennakonpidätys on 50 prosenttia. Palkkaturvana maksettavaa palkkaa varten työntekijän on mahdollista pyytää oma verokortti verohallinnolta. Palkkaturvana maksetut palkat peritään takaisin työnantajalta tai konkurssipesältä korkoineen takaisin valtiolle, joka on valvottavaa velkaa. (ELY-keskus 2022d.)

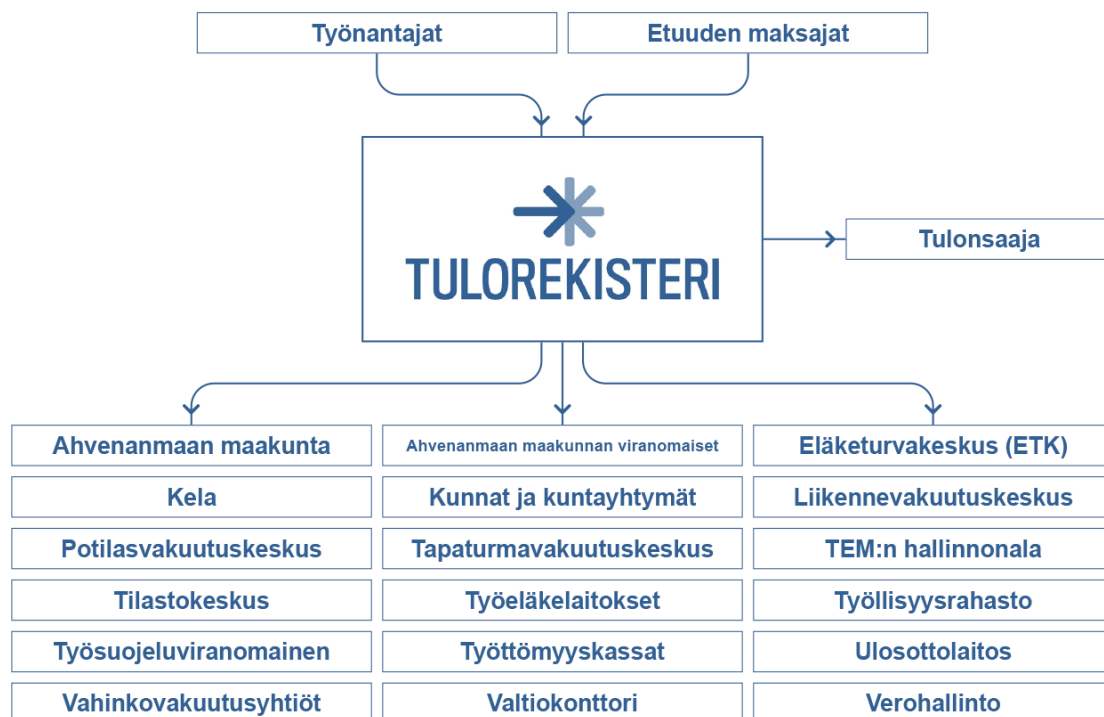
Pesänhoitajan on henkilökohtaisesti tehtävä työntekijöiden irtisanominen heti konkurssiin asettamispäivänä (Konkurssiasiamiehen toimisto 2021b). Työsopimuslain (55/2001) 7:8§:n mukaan työsopimuksen irtisanomisaika on 14vrk työsuhteen kestosta tai luonteesta riippumatta ja pykälien 2:13–14§ mukaan palkka on maksettava työntekijälle palkanmaksukauden viimeisenä päivänä. (Työsopimuslaki 55/2001, 7:8§, 2:12–14§). Palkanmaksukausi päättyy samalla, kun työsuhdekin päättyy. Tämän vuoksi pesänhoitajan on nopealla aikataululla otettava yhteys Elinkeino, liikenne- ja ympäristökeskukseen (ELY-keskus), joka myöntää ja maksaa palkkaturvana maksettavan palkan, mikäli työnantaja on maksukyvytön. Konkurssipesän kohdalla käytetään nopeutettua palkkaturvamenettelyä, mikä takaa sen, että työntekijät saavat loppupalkkansa ajallaan. (ELY-keskus 2022a.)

Yleensä yrityksen käyttämä palkanlaskija (tilitoimistossa) laskee työntekijöiden loppupalkat ja tekee pesänhoitajan kanssa yhteistyössä ELY-keskukseen palkkaturvahakemuksen työntekijöiden puolesta. Hakemukseen liitetään työntekijöiden palkkalaskelmat ja yhteenveto haettavista palkoista. Omalle palkkalaskelmalle on eriteltävä ennen konkurssia ansaitut palkat konkurssipäivän palkat mukaan lukien ja konkurssipesälle kuuluvat palkat konkurssiin asettamispäivän jälkeisestä päivästä alkaen irtisanomisajan päättymiseen saakka omalle palkkalaskelmalleen. (ELY-keskus 2022a.)

Konkurssipesän on otettava uusi työeläkevakuutus, vaikka kyse olisi pelkästään irtisanomisajanpalkoista eikä töitä fyysisesti tehtäisikään. Tapaturmavakuutus puolestaan on pakollista ottaa vain siinä tapauksessa, että työntekoa jatkettaiisiin konkurssipesässä vielä irtisanomisajan. Konkurssipesä vastaa massavelkana konkurssin alkamisen jälkeen koituvista palkkakustannuksista, kuten sosiaaliturvamaksuista, TyEL-vakuutusmaksuista, työttömyysvakuutusmaksuista ja tapaturmavakuutusmaksuista. (Konkurssiasiamiehen toimisto 2021b.)

3.4 Tulorekisteri-ilmoitukset

Tulorekisteriin on alettu ilmoittaa palkkatietoja vuodesta 2019 alkaen. Tulorekisteri on verohallinnon ylläpitämä sähköinen tietokanta, jonne esimerkiksi palkanlaskijat ilmoittavat keskitetysti tiedot maksetuista palkoista, eläkkeistä ja etuuksista. Järjestelmään ilmoitettuja tietoja voivat hyväksikäyttää paitsi yksityishenkilöt omien tietojen tarkastamiseen myös sellaiset viranomaiset, joilla on siihen lakisääteinen oikeus. Tiedot ilmoitetaan tulorekisteriin pääasiassa sähköisesti, vain poikkeustilanteissa paperilomakkeella ilmoittaminen on sallittua. Tulorekisteriin ilmoitettuja tietoja voivat käyttää hyväksi muun muassa Kela, vahinkovakuutusyhtiöt, tapaturmavakuutuskeskus, työeläkelaitokset, eläketurvakeskus, työllisyysrahasto, ulosottolaitos ja verohallinto (Kuvio 7). (Tulorekisteri 2022a.)

Kuvio 7. Tulorekisterin tietojen käyttäjät (Tulorekisteri 2022a).

Kun konkurssipesä maksaa konkurssivelallisen työntekijöille palkkaturvasta haettuja valvottavia palkkasaatavia, kutsutaan konkurssipesää tällöin sijaismaksajaksi. Konkurssipesälle on aina haettava oma Y-tunnus tulorekisteri-ilmoittamista varten, kun konkurssivelallinen on ollut työnantaja. Sijaismaksajan on tehtävä tulorekisteriin palkkatietoilmoitus maksamistaan palkoista. Vaikka palkan maksaa konkurssivelallisen puolesta konkurssipesä, on myös konkurssivelallinen velvollinen ilmoittamaan sijaismaksajan maksamat palkat palkkatietoilmoituksella. Tarvitaan siis kaksi eri ilmoitusta siinä tapauksessa, että konkurssipesä maksaa ennen konkurssia erääntyneitä palkkoja. (Tulorekisteri 2022b.)

Konkurssipesän on siten huolehdittava tulorekisteriin tehtävistä palkkatieto- ja työnantajan erillisilmoituksista. Sijaismaksajan on annettava palkkatietoilmoitus tulorekisteriin viimeistään viidentenä kalenteripäivänä palkanmaksun jälkeen. Palkat on eriteltävä tulorekisteriin niin, että ennen konkurssin alkamista ansaitut palkat konkurssipäivä mukaan lukien, ilmoitetaan omalla ilmoituksella ja konkurssipesän alaisuuteen kuuluvat irtisanomisajanpalkat erikseen. Kuviossa 8 on esimerkki, jossa konkurssipesä maksaa työntekijöille ELY-keskukselta haetut valvottavat palkkasaatavat, eli ennen konkurssia ansaitut palkat. Konkurssipesä

on niin sanottu sijaismaksaja varsinaiselle maksukyvyttömälle työnantajalle. Konkursipesä tekee palkkatietoilmoituksen tulorekisteriin sijaismaksajana omalla Y-tunnuksellaan ja ilmoittaa myös konkurssivelallisen tunnistetiedot. (Tulorekisteri 2022b.)

Sijaismaksajan palkkatietoilmoitus konkurssipesän tunnisteella		
Toimenpiteen tyyppi: Uusi ilmoitus		
Palkanmaksukausi		
Palkanmaksupäivä: 15.03.20xx		
Palkanmaksukauden alkupäivä: 01.01.20xx		
Palkanmaksukauden loppupäivä: 01.03.20xx (=konkurssin alkamispäivä)		
Suorituksen maksajan (=konkurssipesän) tiedot		
Tunnisteen tyyppi: Y-tunnus		
Tunniste: 01010101-2 (konkurssipesän asiakastunniste)		
Sijaismaksaja-tietoryhmä		
Toimii sijaismaksajana: Kyllä		
Työnantajan tunnisteen tyyppi: Y-tunnus tai henkilötunnus		
Työnantajan tunniste: 02020202-1 (varsinaisen työnantajan eli konkurssivelallisen asiakastunniste)		
Tulonsaajan tiedot		
Tunnisteen tyyppi: Henkilötunnus (tulonsaajan asiakastunniste)		
Tunniste: ppkkvv-4321		
Koodi	Tulolajien tiedot	euroa
201	Aikapalkka	1700.00
402	Ennakonpidätys	500.00
413	Työntekijän työeläkevakuutusmaksu	121.55
414	Työntekijän työttömyysvakuutusmaksu	25.50

Kuvio 8. Sijaismaksajan palkkatietoilmoitus konkurssipesän tunnisteella (Tulorekisteri 2022b).

Yllä olevan sijaismaksajan palkkatietoilmoituksen lisäksi tehdään vielä toinen, varsinaisen työnantajan (konkurssivelallisen) palkkatietoilmoitus sijaismaksajan maksamista palkoista käyttäen konkurssivelallisen entistä Y-tunnusta. Tämä palkkatietoilmoitus on tehtävä viimeistään maksukuukautta seuraavan kalenteri

kuukauden viidentenä päivänä. Varsinaisen työnantajan palkkatietoilmoituksella annetaan erityisesti sijaismaksaja -tilanteita varten tarkoitettuja tulolajeja alta löytyvän taulukon mukaisesti (Kuvio 9). Varsinaisen työnantajan palkkatietoilmoitukselta tulorekisteriin ilmoitettuja tietoja hyödyntävät tahot saavat tarvitsemansa tiedot työnantajasta ja tulonsaajasta, kuten esimerkiksi työtapaturmavakuutusyhtiö. (Tulorekisteri 2022b.)

Koodi*	Tulolajin nimi
321	Sijaismaksajan maksama palkka, josta työnantaja maksaa työnantajan sosiaalivakuutusmaksut (työeläke-, sairaus-, työttömyys- sekä työtapaturma- ja ammattitautivakuutus)
322	Sijaismaksajan maksama palkka, josta työnantaja maksaa työnantajan työeläkevakuutusmaksun
323	Sijaismaksajan maksama palkka, josta työnantaja maksaa työnantajan työttömyysvakuutusmaksun
324	Sijaismaksajan maksama palkka, josta työnantaja maksaa työtapaturma- ja ammattitautivakuutusmaksun
325	Sijaismaksajan maksama palkka, josta työnantaja maksaa työnantajan sairausvakuutusmaksun

Kuvio 9. Varsinaisen työnantajan tulolajit tulorekisterissä sijaismaksajan maksamista palkoista (Tulorekisteri 2022b).

Massavelkaiset palkat eli konkurssin alkamisen jälkeen syntyneet palkat pitää ilmoittaa erikseen omana ilmoituksenaan. Silloin kyseessä ei ole enää sijaismaksajatilanne, joten ilmoituksessa esitettävät tiedot maksajasta poikkeavat sijaismaksajatilanteesta. Palkkatietoilmoituksella annetaan suorituksen maksajan eli konkurssipesän Y-tunnus sekä niiden vakuutusten tiedot, jotka konkurssipesä on ottanut uutena irtisanomisaikaa varten. Tällaiset vakuutukset ovat työntekijän työeläkevakuutus ja työtapaturmavakuutus siinä tapauksessa, että työntekijät työskentelevät irtisanomisajalla. Palkkatietoilmoitus on annettava viimeistään viidentenä kalenteripäivänä maksupäivän jälkeen. (Tulorekisteri 2022b.)

Tulorekisteriin on ilmoitettava työnantajan erillisilmoituksella tiedot sairausvakuutuksen alaisista palkoista, sairausvakuutusmaksun määrä sekä palkoista pidettävät ennakonpidätykset. Kun tehdään valvottavien palkkojen osalta erillisilmoitusta, tehdään ilmoitus käyttäen konkurssivelallisen vanhaa Y-tunnusta. Valvottavien palkkojen osalta sairausvakuutusmaksut lisäävät konkurssivelallisen valvottavia velkoja eikä niitä näin ollen tilitetä erikseen verohallinnolle. (Tulorekisteri 2022b.)

Massavelkaisten palkkojen osalta työnantajan erillisilmoitus tehdään konkurssipesän uudella Y-tunnuksella. Vaikka massavelkaisia palkkoja olisi haettu palkkaturvasta, on konkurssipesä silti velvollinen maksamaan palkoista sosiaaliturvamaksut omista varoistaan. Massavelkaisten palkkojen osalta sairausvakuutusmaksut tilitetään ennakonpidätyksen kanssa verohallinnolle. Molemmissa tapauksissa ilmoitus on tehtävä viimeistään palkanmaksukuukautta seuraavan kalenterikuukauden viidentenä päivänä. (Tulorekisteri 2022b.)

4 Tutkimuksen toteutus

4.1 Laadullinen tutkimus

Puusa & Juuti (2020) kuvailevat laadullisen tutkimuksen olevan luonteeltaan tutkittavan ilmiön kuvaamista tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden näkökulmasta. Laadullista tutkimusta on hankalaa selittää yksiselitteisesti. Se on saanut Puusan & Juutin (2020) mukaan vaikutteita monista filosofisista suuntauksista ja tutkijan ajatellaan kirjoittavan jo olemassa olevan tiedon valossa. Tutkija perehtyy tutkittavaan aineistoon, laajentaa ymmärrystään ja samalla pyrkii luomaan uusia näkökulmia tutkittavaan asiaan. (Puusa & Juuti 2020.) Yleisimmät aineistonkeruumenetelmät ovat haastattelu, kysely, havainnointi ja erilaisiin dokumentteihin perustuva tieto, joita voidaan käyttää ainoana menetelmänä tai yhdessä rinnakkain (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71).

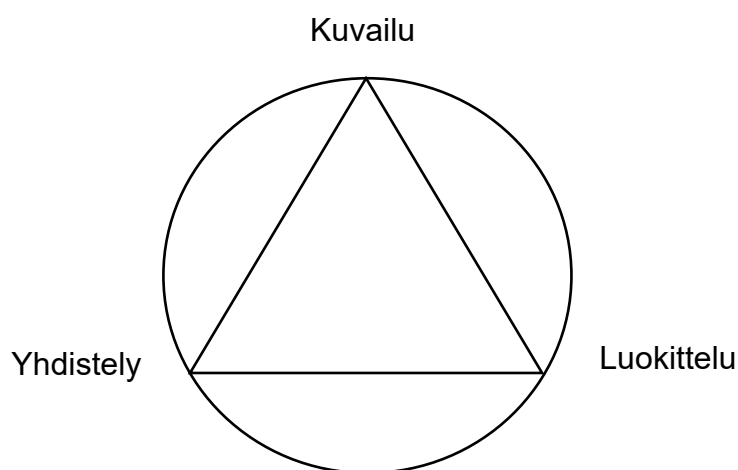
Teemahaastattelua kuvaillaan puolistrukturoiduksi aineistonkeruumenetelmäksi. Nimitys juontuu haastattelun luonteesta, koska se on lomakehaastattelun ja avoimen (strukturoimattoman) haastattelun välimuoto. Teemahaastattelu etenee ennalta määrättyjen teemojen mukaan mutta antaa haastateltavalle mahdollisuuden tuoda esille omat tulkintansa ja näkökulmansa kyseiseen asiaan. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47–48.)

Havainnointi on tutkijan tärkeä metodi kaikilla tieteenaloilla. On jopa väitetty, että kaikki tieteellinen tieto perustuu alun alkaen havainnoiteihin todellisudesta ja ihmisten käyttäytymisestä. Havainnointia käytetään useimmiten rinnakkain muiden menetelmien kanssa. (Hirsjärvi & Hurme 1995, 17.) Osallistuvalla havainnoinnilla tarkoitetaan tilannetta, jossa tutkija osallistuu tai vaikuttaa aktiivisesti tutkittavaan ilmiöön. Havainnointi on kuitenkin subjektiivista ja usein valikoivaakin toimintaa. Tutkijan omat aikaisemmat kokemukset ja motivaatio vaikuttavat havainnointien tekemiseen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Tieteellisen tutkimuksen pääpiirteittäinen kulku alkaa aiheen valinnalla, siihen liittyvän ongelman selvittämisellä ja tutkimussuunnitelman tekemisellä. Tämän jälkeen tutkimukselle asetetaan tavoitteet ja aihe rajataan. Kirjallisuuden avulla laaditaan teoreettinen viitekehys ja lähestymistapa valitaan ja perustellaan. Tutkimusmenetelmä valitaan ja hankitaan aineistoa menetelmän mukaan. Lopuksi saadut tulokset analysoidaan, tulkitaan ja raportoidaan kirjalliseen muotoon. (Puusa & Juuti 2020.)

Haastattelun tekemisen jälkeen tutkijalla on paljon materiaalia, mutta vastaukset ovat vielä levällään ja aineisto useimmiten tallennetussa muodossa. Haastatteluaineistoa täytyy ensin muokata, ennen kuin varsinaiset haastattelun tulokset pystytään hyödyntämään. (Ruusuvoori, Nikander & Hyvärinen 2010, 9.) Hirsjärven & Hurmeen (2008) mukaan haastatteluaineisto puretaan pois tallennetusta muodosta kirjalliseen muotoon, joko litteroimalla tarkasti sanasta sanaan tai teema-alueittain. Vasta, kun haastatteluaineisto on saatu purettua, voidaan alkaa tarkemmin lukea ja tutustua saatuun materiaaliin. Tutkimuksen tulosten analysoinnin kolmannessa vaiheessa aineistoa kuvaillaan, luokitellaan ja

yhdistellään. Kuviossa 10 Hirsjärvi & Hurme (2008) kuvaavat kvalitatiivisen analyysin kolmivaiheisena prosessina. Aineiston kuvailulla tarkoitetaan tarkasteltavan ilmiön, kohteen tai henkilön ominaisuuksia ja piirteitä. Aineiston luokittelu puolestaan on olennainen osa analyysiä. Sen pohjalta voidaan myöhemmin tulkita ja yksinkertaistaa saatua haastatteluaineistoa. Yhdistelyllä Hirsjärvi & Hurme (2008) tarkoittavat luokitellun aineiston yhdistelyä asiakokonaisuuksiin. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 138–150.)

Kuvio 10. Kvalitatiivinen analyysi kolmivaiheisena prosessina (Hirsjärvi & Hurme 2008, 145).

Kun haastattelun analysointi on saatettu riittävän pitkälle, tutkimuksen tulokset on raportoitava vielä lopuksi (Hirsjärvi & Hurme 2008, 150). Ruusuvuori ym. (2010) tuovat esille sen, ettei aineiston tulkinta tule oikeastaan koskaan valmiiksi. Aina löytyy jokin uusi asia, jota voisi analysoida lisää. Tutkimuksen ei pitäisi jäädä pelkkiin analyttisiin johtopäätöksiin, vaan tulosten liittäminen teoreettisiin näkökulmiin ja käytännön ongelmiin antaa lukijoille tutkimuksesta enemmän irti. (Ruusuvuori ym. 2010, 29.)

4.2 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksinä on ollut selvittää konkurssivelallisen ja konkurssipesän kirjanpitoon liittyvät erityispiirteet käytännön tasolla.

Tämän opinnäytetyön tutkimuskysymyksinä on ollut selvittää:

- Mitkä lait ja suositukset ohjaavat konkurssipesän kirjanpitoa.
- Miten konkurssivelallisen kirjanpito suoritetaan loppuun.
- Mitä vaaditaan konkurssipesän kirjanpidolta ja mihin siinä tähdätään.
- Kuinka työsuhde- ja palkkasaatava-asiat hoidetaan yrityksen ajaututtua konkurssiin.

4.3 Tutkimuksen menetelmät

Tämä opinnäytetyö on toteutettu laadullisena tutkimuksena ja tutkimusmenetelmäksi valikoitui teemahaastattelut alalla pitkään työskennelleiden ammattilaisten kanssa. Koska konkurssipesän kirjanpito eroaa perinteisen yrityksen kirjanpidosta, ei jokaisella kirjanpitäjällä ole tarvittavaa osaamista asian hoitamiseen. Havainnointi toimeksiantajan tiloissa on mahdollistanut teorian tuomisen käytännön tasolle tutkimuksen edetessä.

Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä oli paras vaihtoehto tähän tutkimukseen, koska se on joustava ja haastattelun edetessä pystyy tarkentamaan kysymystä ja toisaalta on mahdollista kysyä myös sellaisia kysymyksiä, joita ei etukäteen tullut ajatelleeksi. Konkurssipesien kirjanpitoa tekee vain rajallinen joukko, joten käytännössä tapahtuvasta toiminnasta ei monellakaan kirjanpitäjällä ole tietoa. Kirjanpidon teknisestä toteutuksesta ei myöskään löytynyt juuriakaan kirjoitettua tietoa, joten haastattelu kokeneelta asiantuntijalta oli lopulta luonnollinen ja ainoa valinta tietojenkeruumenetelmäksi.

Ensimmäisen haastattelun kohteeksi valikoitui kirjanpitäjä, jolla on vuosien kokemus konkurssipesien kirjanpidosta. Haastattelu toteutettiin etähaastatteluna Teams-sovelluksen välityksellä 27.7.2022. Haastattelua varten haastattelun teemat oli suunniteltu valmiiksi ja haastateltava sai teemat tietoonsa jo ennen haastattelua. Haastateltavalle kerrottiin, että haastattelu tehdään opinnäytetyötä varten ja haastattelun tallennukseen pyydettiin lupa. Haastattelun ajaksi valittiin rauhallinen paikka, jotta häiriötekijöitä ei olisi kesken haastattelun. Haastattelu sujui vuorovaikutuksessa haastattelijan ja haastateltavan kanssa.

Tutkimukseen haluttiin saada myös mahdollisimman käytännönläheistä tietoa työsuhteisiin liittyvien asioiden hoitamisesta, joten toiseksi asiantuntijaksi valikoitui asianajosihteeri joensuulaisesta asianajotoimistosta. Asianajosihteeri on työssään laatinut palkkaturvahakemuksia ja osallistunut konkurssipesän juoksevien asioiden hoitoon, joten häneltä löytyi paljon tietoa ja taitoa juuri niistä käytännössä tapahtuvista asioista, joita työssä haluttiin tutkia. Hänen kanssaan haastattelua ei henkilökohtaisesti pystytty toteuttamaan, joten hänelle lähetettiin 15.8.2022 sähköpostin välityksellä avoimia kysymyksiä ja aihealueita, joista haluttiin saada lisätietoa, ja joihin hän vastasi oman kokemuksensa perusteella vapaasti. Myös asianajosihteerille kerrottiin haastattelun tulevan opinnäytetyötä varten.

Ensimmäisen haastattelun tallenne kirjoitettiin puhtaaksi, jonka jälkeen alkoi tutustuminen saatuihin tuloksiin. Sähköpostihaastattelun osalta pois jäi tallenteen puhtaaksikirjoitus, kun haastattelu oli valmiiksi kirjoitetussa muodossa. Sähköpostihaastattelun tuloksia oli nopeampi jäsenellä ja ryhmitellä omiin aihepiireihinsä. Haastattelun teemojen mukaisesti tulokset luokiteltiin vielä pienempiin aiheryhmiin, jonka jälkeen tuloksia oli helpompi jäsenellä ja lopulta kirjoittaa raporttia varten.

Osallistuva havainnointi tutkimusmenetelmänä oli tässä opinnäytetyössä yksi keskeisimpiä menetelmiä. Toimeksiantaja mahdollisti tutkijalle mahdollisuuden päästä käytännössä näkemään ja kokemaan, kuinka konkurssipesän kirjanpitoa käytännön tasolla ja elävässä elämässä toteutettiin. Teoriatieto pelkästään antaa melko pintapuolisen raapaisun tutkittavaan asiaan. Kun teoriatietoa pääsi soveltamaan ja havainnoimaan käytännössä, antoi se tutkijalle paljon kattavamman käsityksen siitä, kuinka asiat on tuotu käytäntöön.

5 Tulokset

5.1 Kirjanpito käytännössä

Tutkielman edetessä tuli selväksi, että konkurssipesän kirjanpidon osalta lainsäädäntö antaa vain tietyt rajat ja tavoitteet mutta keinoista ei juurikaan anneta ohjeita. Konkurssiasiamiehen toimiston laatimat suositukset kirjanpidon toteuttamisesta ovat käytännössä ainoa tiedonlähde, jotka on julkaistu kaikkien saataville. Konkurssipesän kirjanpito on erityisosaamista, jota ei opeteta yleisesti kouluissa, joissa taloushallintoa ja liiketaloutta opetetaan. Näin ollen käytännön osaaminen on sen pienen joukon hallussa, jotka konkurssipesien kirjanpitoja tekevät.

Seuraavat kappaleet käsittelevät haastatteluista saatuja tuloksia. Tämän opinäytetyön haastattelujen teemat keskittyivät pitkälti käytännön asioihin kirjanpidon toteuttamiseen ja palkkaturvahakemusprosessiin. Ensimmäisen haastattelun kohteena oli kirjanpitäjä, jonka kanssa käytiin läpi sellaisia asioita, jotka jäivät epäselviksi kirjallisuudesta. Haastattelussa selvitettiin, mitä erityisiä seikkoja konkurssivelallisen kirjanpidon tilinpäätöksessä tulisi huomioida ja kuinka konkurssikirjanpito käytännössä alkaa. Kirjanpitäjältä tiedusteltiin tilikartasta ja tilityslaskelman muodostamisesta sekä loppuvaraston arvonlisäveron huomioimisesta oma-aloitteisten verojen veroilmoituksella. Toinen haastateltava oli asianajosihteeri, joka on työskennellyt pesänhoitajan kanssa hoitaen juoksevia asioita konkurssisiin liittyen. Häneltä kysyttiin palkanlaskemiseen liittyvistä erityispiirteistä konkurssin ajalta sekä palkkaturvahakemukseen liittyvistä asioista.

5.1.1 Konkurssivelallisen kirjanpidon loppuun saattaminen

Konkurssipesälle määrätty pesänhoitaja ottaa tilitoimistoon yhteyttä ja pyytää tekemään yrityksen kirjanpidon loppuun saakka konkurssipäivään asti. Yleensä oma tilitoimisto hoitaa velallisen kirjanpidon tekemisen konkurssipäivään saakka, vaikka konkurssipesän kirjanpidon hoitaisikin joku muu taho.

Rahavaikeuksien vuoksi kirjanpito monesti laahaa useita kuukausia jäljessä. Pesänhoitaja arvioi tapauskohtaisesti, riittääkö konkurssivelallisen rahavarat kirjanpidon loppuun saattamiseksi konkurssipäivään saakka. Kirjanpitäjä painottaa, että on tärkeää odottaa pesänhoitajan toimeksiantoa, ennen kuin edes harkitsee konkurssiin menneen yrityksen kirjanpidon aloittamista. Muussa tapauksessa voi käydä niin, että konkurssi päättyykin raukeamaan ja tällöin tilitoimisto ei saa korvausta tekemästään työstä. (Kirjanpitäjä 2022.)

Pesänhoitaja on ottanut haltuunsa yrityksen kirjanpitoaineiston ja luovuttaa ne tilitoimistolle kirjanpidon tekemistä varten. Kirjanpito tehdään konkurssipäivään saakka samoja periaatteita noudattamalla kuin ennen konkurssiakin, kirjanpitolakia mukaillen ja ilmoitetaan oma-aloitteisten verojen veroilmoitukset verottajalle konkurssiin meno kuukaudelta mahdollisimman pian. Jäljelle jääneestä varastosta ja omaisuudesta pitää tilittää arvonlisäveron osuus konkurssivelallisen viimeisellä arvonlisäveroilmoituksella. (Kirjanpitäjä 2022.) Kirjanpitäjän (2022) mukaan oma-aloitteisia veroja ei ole aina mahdollista ilmoittaa verottajan vaatimassa aikataulussa, johtuen siitä, että konkurssivelallisen kirjanpito on ollut jo pitkälti aikaväliltä rahavaikeuksien vuoksi tekemättä ja ilmoitukset ovat myöhässä jo valmiiksi. Pesänhoitajalla voi olla myös haasteita saada kirjanpitoaineistoa käsiin velallisen järjestelmästä. (Kirjanpitäjä 2022.)

Konkurssipäivälle tehdään tilinpäätös. Tämä tilinpäätös ei paljoakaan eroa perinteisestä, toimivan yrityksen tilinpäätöksestä. Pesänhoitaja on laatinut siihen mennessä pesäluettelon, jonka mukaisesti omaisuus, varastojen arvo ja mahdolliset keskeneräiset työt arvostetaan tilinpäätökseen. Poistot voidaan tehdä samaan tapaan, kuten tilinpäätöksissä yleensäkin tehdään. Tilitoimisto tekee yleensä myös veroilmoituksen konkurssiin menneeltä tilikaudelta. Veroilmoitus pyritään tekemään oikeassa aikataulussa, mikäli mahdollista. Mikäli konkurssivelallisen kirjanpito on pitkälti ajalta hoitamatta, ei aikataulussa ole aina mahdollista pysyä. Veroilmoitus tehdään sitten, kun tilinpäätös on valmis ja tilikausi loppunut. (Kirjanpitäjä 2022.)

5.1.2 Konkurssipesän kirjanpito

Pesänhoitaja on avannut konkurssipesälle oman pankkitilin, jonne konkurssiin menneen yrityksen rahavarat siirtyvät. Konkurssipesän tilin avaussaldo on siis sama, kuin yrityksen konkurssiin asettamispäivän loppusaldo. Pesänhoitajan tekemä pesäluettelo toimii konkurssipesän kirjanpidon lähtökohtana. Kun konkurssipesän kirjanpitoa aloitetaan, voidaan unohtaa konkurssivelallisen omistama omaisuus ja niiden kirjanpitoarvo. (Kirjanpitäjä 2022.) Tämä sen vuoksi, että konkurssipesän kirjanpito aloitetaan puhtaalta pöydältä ja pesän tuotot koostuvat niistä summista, joilla pesänhoitaja on saanut koneen tai tuotteen myytyä. Mikäli konkurssivelallisen pankkitilillä on ollut rahavaroja, on niiden siirto ainoa linkki yrityksen toiminnan aikaisiin kirjanpitoarvoihin. Konkurssipesän kirjanpitoon kirjataan realisaatiotuotot niiden todellisilla, käyvillä arvoilla ja saadaan unohtaa hankintamenoajattelu (Kirjanpitäjä 2022). Konkurssipesälle merkityksellisintä on tietää omaisuudesta saatavan realisaation määrä. Mikäli konkurssipesä jatkaa tai ei jatka liiketoimintaansa, toimitaan oma-aloitteisten veroilmoitusten kanssa sen mukaan, kuinka luvussa 3.1 on kerrottu jo aikaisemmin. Eli mikäli konkurssipesä ei jatka liiketoimintaa pesän realisoinnin aikana, konkurssipesä saa päättää hakeutuuko realisoinnin ajaksi arvonlisäverorekisteriin vai ei. Jos ei hakeudu, ei oma-aloitteisia veroilmoituksia tarvitse enää lähettää, eikä realisointikaan ole arvonlisäverollista. Jos konkurssipesä hakeutuu alvrekisteriin, silloin realisointikin on arvonlisäverollista ja tilitettävä arvonlisävero ilmoitetaan ja tilitetään kyseistä kirjanpitokuukautta seuraavan kuukauden 12. päivä. Siinä tapauksessa, että konkurssipesä jatkaa liiketoimintaansa vielä pesän realisoinnin ajan, ei vaihtoehtoja ole, ja konkurssipesän on hakeuduttava arvonlisäverovelvolliseksi.

Kirjanpitäjän (2022) mukaan konkurssiasiamiehen toimiston suosittama tilikarttamalli (Liite 2) on oikein käyttökelpoinen. Esimerkkimallissa tilejä löytyy yhden konkurssipesän tarpeisiin liikaa, mutta suosituksenkin mukaan tilikarttaa muovataan jokaisen konkurssipesän tarpeisiin niin, että joskus mallin tileistä karsitaan valtaosa ja joskus tilikarttaan voidaan lisätä joitain alatilejä. Pääasia on, että konkurssipesän ajantasainen realisaationtilanne on helposti raportoitavissa tilityslaskelman muodossa. Konkurssipesän kirjanpitoa tehdään sen

mukaan, miten pesänhoitaja tarvitsee uutta aineistoa, esimerkiksi velkojainkokouksiin tai vuosiselontekoa varten. Voi mennä useita kuukausia kirjanpitokertojen välissä, ennen kuin pesänhoitaja tarvitsee uutta esitettävää tietoa. (Kirjanpitäjä 2022.)

Tilityslaskelman runko muodostuu niistä tileistä, joille konkurssipesän kirjanpidon tulot ja menot kirjataan (Kirjanpitäjä 2022). Kirjanpitäjä (2022) tuo esille, että pesänhoitaja voi ohjeistaa kirjaamaan tiettyjä saamisia ja tuottoja omilla tileillään ja jonkin tyyppisiä saamisia taas mieluummin yhdistelemään yhden tilin alle. Ensimmäinen rivi tilityslaskelmalla on konkurssivelallisen siirtyvät rahavarat, jonka jälkeen tulevat tuotot erilaisista saamisista ja omaisuuden realisaa-tiotuotoista sekä mahdolliset muut tuotot. (Kirjanpitäjä 2022.)

Liitteestä kolme (Liite 3) löytyy erään oikean konkurssipesän tilityslaskelma hie-man muutetuilla luvuilla niin, että ne eivät vastaa todellisuutta. Näin varmistetaan kyseisen konkurssipesän yksityisyys. Tutkija on osallistunut itse osittain ky-seisen kirjanpidon tekemiseen ja sen perusteella seuraavaksi avataan joitakin tilityslaskelmalla esiintyviä tilejä ja hieman niiden kirjaamisperusteita. Ensimmäi-senä tilityslaskelmalta löytyy rahavarojen siirto konkurssivelallisen tililtä kon-kurssipesän omalle tilille. Tämä kohta tilityslaskelmaa on ainoa viite konkurssi-velallisen kirjanpitoon. Rahavarojen saldo on se sama, joka oli konkurssivelalli-sen pankkitileillä ja käteiskassassa. Tulotilejä tilityslaskelmalla on ensiksi myyn-tisaamisten perintä sekä muiden saamisten perintä. Näiden tilien erotus on se, että myyntisaamisten perintätilille on kirjattu konkurssivelallisen aikaisia myynti-saamisia ja muiden saamisten perintätilille on kirjattu muun muassa ulosoton kautta saatuja tilityksiä. Toisena tulotileiltä löytyy vaihto-omaisuuden realisointi, joka on vielä jaettu alatileihin käteis- ja luottokorttimyynti sekä pesänlaskutus. Ensin mainitulle tilille on kirjattu myydystä vaihto-omaisuudesta joko käteisellä tai pankkikortilla maksetut ja jälkimmäisenä mainitulle tilille on kirjattu laskun mukaan myydyt tuotteet. Tulotileistä mainittakoon vielä muiden tuottojen ryhmä. Tälle tilille on kirjattu maksupalautuksia, esimerkiksi vakuutusmaksujen palau-tuksia. Sitä mukaa, kun konkurssipesä saa realisoitua omaisuutta ja saataviaan perittyä, kertyy pesälle realisaatituloa, jota massavelkojen jälkeen jaetaan vel-kojien kesken.

Liitteen 3 tilityslaskelmalla menotilien saldot muodostavat pääasiassa konkurssipesän massavelat. Laskelmalta ensimmäisenä löytyy pesänhoitajan palkkiotili, joka tulee aina näkyä tilityslaskelmalla. Tämän jälkeen tilityslaskelmalla tulevat muun muassa irtisanomisajan palkat, sotumaksut ja lakisääteiset vakuutukset sekä toimitilaan kohdistuvat kulut. Muut menotilit kohdistuvat kyseisellä konkurssipesällä omaisuuden realisoinnista suoraan tai välillisesti aiheutuviin kuluihin. Kirjanpitokulut on eriteltävä konkurssivelallisen kirjanpidon kuluihin konkurssipäivään saakka ja konkurssipesän kirjanpitokuluihin. Menotilien saldo vastaa massavelkojen määrää ja näin ollen, kun tulotilien realisaatiotuloista vähennetään massavelat, saadaan se summa, joka on jaettavissa velkojien kesken. Lähes poikkeuksetta konkurssipesällä ei ole niin paljon jaettavia varoja, että velkojat saisivat rahansa täysimääräisinä takaisin, joten jako-osuudet maksetaan velkojille suhteessa velan määrään.

Tilityslaskelmalla (Liite 3) on myös kirjattu jo maksettuja jako-osuuksien ennakkoita etuoikeutetuille velkojille. Ne eivät kuulu enää massavelkoihin, vaan ovat nimensäkin mukaan konkurssipesän realisaatiotulon jako-osuutta. Velkojille jaettavien rahavarojen määrä eli jako-osuudet saadaan selville, kun realisaatiotulosta vähennetään pesänmenot eli massavelat.

Kun konkurssipesä on saatu realisoitua ja pesän kaikki tapahtumat on kirjattu, antaa pesänhoitaja luvan tehdä lopputilityksen. Sen tarkoituksena on selvittää pesän realisoidun omaisuuden määrän ja paljonko massavelkojen jälkeen jää rahavaroja jaettavaksi jako-osuuksina. Lopputilitykseen sisällytetään myös pesänhoitajan lopulliset palkkiot sekä tilitoimiston kirjanpitomaksut, jotta saadaan mahdollisimman oikea kuva konkurssipesän jaettavista varoista. Pesänhoitaja puolestaan laatii lopputilitykseen kuuluvan jako-osuuslaskelman. (Kirjanpitäjä 2022.)

5.2 Palkanlaskenta ja palkkaturva

Konkurssin alkaessa pesänhoitaja ottaa yhteyttä tilitoimiston palkanlaskijaan ja antaa ohjeet loppupalkkojen laskemista varten ja selvittää, miltä ajalta palkat ovat maksamatta. Palkkaturva maksaa vain sellaisia palkkasaatavia, jotka ovat ansaittu kolmen kuukauden sisällä ennen konkurssin alkua. Työntekijöiden irtisanomisaika on 14 vuorokautta, jonka kuluessa lopputilit on laskettava ja haettava nopeutetulla palkkaturvahakemuksella palkkaturvasta, mikäli työnantaja on maksukyvytön. Loppupalkat tulee maksaa työsuhteen viimeisenä päivänä, ettei työnantajalle tule ylimääräisiä kustannuksia myöhässä maksetuista palkoista. (Asianajosihteeri 2022.)

Asianajosihteeri painottaa, että palkkaturva maksaa vain selviä ja riidattomia palkkoja. Mikäli palkanperuste on epäselvä, täytyy työntekijän tehdä itse oma hakemus maksamattomasta palkasta. Työntekijä tarvitsee hakemukseen liitteeksi palkanlaskijan laskelman maksamattomasta palkasta. Tällaisen hakemuksen käsittely kestää asianajosihteerin mukaan yleensä useita kuukausia. (Asianajosihteeri 2022.)

Palkanlaskennassa erityisen tärkeä asia on eritellä mahdolliset ennen konkurssia eräänntyneet palkat ja konkurssin jälkeiset irtisanomisajan palkat. Ennen konkurssia eräänntyviä palkkoja kutsutaan valvottaviksi palkoiksi ja konkurssin jälkeisiä, irtisanomisajan palkkoja puolestaan massavelkaisiksi palkoiksi. Loppupalkkaan lasketaan työehtosopimuksen mukaiset lomakorvaukset kertyneistä lomista ja muut työehtosopimuksen edellyttämät palkkaan kuuluvat erät, kuten esimerkiksi pitämättömät työajantasaamisvapaat. Palkanlaskija toimittaa laskelmat pesänhoitajalle, joka puolestaan toimittaa palkkalaskelmat edelleen Palkkaturvaan tarkistettavaksi. Tarvittaessa palkkaturvasta voidaan olla yhteydessä vielä palkanlaskijaan, mikäli palkoissa tai palkkojen erittelyssä on jotakin korjattavaa tai epäselvyyttä. (Asianajosihteeri 2022.)

Sellainenkin konkurssipesä, jolla on vielä omia rahavaroja, voi hakea ELY-keskukselta palkkaturvana maksettavia palkkoja. Sellaisessa tapauksessa konkurssipesä maksaa irtisanomisajan palkat omista varoistaan ja palkkaturvasta on

mahdollista hakea ainoastaan valvottavia palkkoja, eli niitä palkkoja, jotka on ansaittu ennen konkurssin alkamista. Taustalla on syynä se, että palkkaturvan maksamat palkat valvoo koko Suomen alueelta Uudenmaan ELY-keskus. Konkurssin lopetuksen yhteydessä heille maksetaan siten mahdollisesti takaisin palkkaturvana maksetut palkat jako-osuutena. (Asianajosihteeri 2022.)

Pesänhoitaja tai asianajosihteeri laatii palkkalaskelmien perusteella palkkaturvahakemuksen, jonka liitteeksi tulevat palkanlaskijan palkkalaskelmat sekä yhteenvetotaulukko haettavista palkoista (Kuvio 11). Palkkaturvasta haettava palkkasumma on bruttomääräinen palkka, josta on vähennetty työttömyysvakuutus- ja työeläkevakuutusmaksut. Kun palkkaturvassa on palkat hyväksytyt, maksavat he pikaisesti tuon saman summan konkurssipesän tilille, josta palkat maksetaan edelleen työntekijöiden tileille. Konkurssipesä pidättää palkoista ennakonpidätyksen sekä mahdolliset ulosotto- ja ay-jäsenmaksut ja tilittää ne eteenpäin. (Asianajosihteeri 2022.)

Nimi	Veronalainen	Verovapaat korvaukset	Brutto	Työttömyysvakuutus	TyEL	Palkkaturvasta haetaan	Ennakonpidätys	Ay-jäsenmaksu	Maksetaan työntekijälle
Ella Esimerkki	4 400,00 €	10,50 €	4 410,50 €	66,00 €	315,35 €	4 029,15 €	594,00 €	131,53 €	3 303,62 €
Teijo Testinen	4 785,76 €	63,00 €	4 848,76 €	71,79 €	346,69 €	4 430,29 €	765,72 €	64,98 €	3 599,59 €
Yhteensä	9 185,76 €	73,50 €	9 259,26 €	137,79 €	662,04 €	8 459,44 €	1 359,72 €	196,51 €	6 903,20 €

Kuvio 11. Yhteenvetotaulukko palkkaturvana haettavista palkoista. (Asianajosihteeri 2022.)

Palkanlaskija tekee tulorekisteri-ilmoitukset sekä maksetuista palkoista että työnantajasuorituksista, kuten aikaisemmin luvussa 3.4 on selvitetty. Mikäli tilitoimistolle on annettu sähköisen asioinnin valtuudet, ilmoittaa palkanlaskija maksetut palkat palkkatietoilmoituksella Tulorekisteriin kuten kuviossa 8 esimerkki aikaisemmin havainnollisti. Palkanlaskija huolehtii myös työnantajan erillisilmoituksesta ja tilittää ennakonpidätykset verottajalle normaaleja verohallinnon aikatauluja noudattaen. Mikäli sähköisen asioinnin valtuuksia ei konkurssipesän puolelta ole, pitää ilmoitukset tehdä paperilomakkeella. Asianajosihteerin mukaan palkkatietoilmoituksia lähettäessä on noudatettava erityistä huolellisuutta, jotta oikeat palkat ilmoitetaan oikealla tavalla Tulorekisteriin. (Asianajosihteeri 2022.)

5.3 Yhteenveto

Konkurssin aikainen kirjanpito voidaan jakaa kahteen osaan. Ensimmäinen on konkurssivelallisen kirjanpito konkurssipäivään saakka ja toinen osa on konkurssipesän kirjanpito konkurssipäivän jälkeen sinne saakka, kunnes pesä on realisoitu ja selvitetty. Konkurssiin liittyy pesänhoitajan kannalta hyvin paljon tekemistä ja asioiden selvittelyä. Tilitoimiston rooli alkaa oikeastaan vasta sitten, kun pesänhoitaja on jo tehnyt pesäluettelon valmiiksi.

Konkurssivelallisen kirjanpidon toteutus ei eronnut suuresti toimivan yrityksen kirjanpidosta. Vasta tilinpäätöksessä tuli huomioida muutamia seikkoja, jotka eroavat liiketoimintaa harjoittavan yrityksen tilinpäätökseen. Konkurssiin menneen yrityksen tilinpäätökseen muun muassa koneiden ja kaluston sekä varaston arvo saadaan pesäluettelosta, kun taas liiketoimintaa harjoittavan yrityksen koneiden ja kaluston arvo saadaan kirjanpidosta ja varaston arvo saadaan yrittäjän inventaarion perusteella.

Konkurssipesän kirjanpidon puolella eroja löytyi enemmänkin. Ensinnäkin konkurssipesän kirjanpitoa säätelee konkurssilaki (120/2004), kun taas liiketoimintaa harjoittavan yrityksen kirjanpitoa määrittelee kirjanpitolaki (1336/1997). Toiseksi konkurssipesän kirjanpidossa tähdätään konkurssipesän omaisuuden realisointiin ja sitä kautta selvitetään velkojille jaettavaa rahamäärää. Liiketoimintaa harjoittavan yrityksen kirjanpidon tavoitteena puolestaan on selvittää yrityksen verotettava tulos ja antaa yrityksen johdolle tietoa yrityksen taloudellisesta tilanteesta. Liiketoimintaa harjoittavan yrityksen johtavana periaatteena on jatkuvuuden periaate, jota konkurssipesän kirjanpidossa taas ei noudateta.

Konkurssiin menneen yrityksen työntekijöille työnantajan konkurssi on luonnollisesti aina harmillinen ja hankala tilanne. Palkkaturvalaki (866/1998) kuitenkin on työntekijöiden turvana tässä haastavassa tilanteessa. Tilitoimiston palkanlaskija hoitaa oman osansa työntekijöiden maksamatta olevien palkkojen selvittelyssä ja laskemisessa sekä palkkaturvana maksettavien palkkojen tulorekisteri-ilmoittamisessa. Palkkojen osalta on oltava huolellinen, että pidetään erillään ennen

konkurssia erääntyneet palkat omanaan ja konkurssipäivän jälkeiset irtisanomisajan palkat omanaan.

6 Johtopäätökset ja pohdinta

6.1 Johtopäätökset

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, mitä asioita tilitoimistossa työskentelevän kirjanpitäjän tulee ottaa huomioon tehdessä loppuun konkurssivelallisen kirjanpidon ja mitä erityispiirteitä konkurssipesän kirjanpitoon liittyy. Yhtenä tavoitteena oli myös selvittää, mitä tilitoimistossa työskentelevän palkanlaskijan tulee ottaa huomioon konkurssiin menneen yrityksen työntekijöiden loppupalkkojen laskemisen suhteen. Tutkimuskysymykset ohjasivat teoreettisen viitekehyksen rajaamiseen ja sitä kautta tarkentuivat myös tietolähteet aineiston keräämiseen. Tutkimuskysymysten avulla oli tarkoitus selvittää, mitkä lait ja suositukset ohjaavat konkurssipesän kirjanpitoa, miten konkurssivelallisen kirjanpito suoritetaan loppuun, mitä vaaditaan konkurssipesän kirjanpidolta ja mihin siinä tähdätään sekä kuinka työsuhde- ja palkkasaatava-asiat hoidetaan yrityksen ajaututtua konkurssiin. Tutkimuksen tuloksina voidaan todeta, että opinnäytetyössä on saatu vastaukset kaikkiin edellä mainittuihin tutkimuskysymyksiin. Julkaistavan opinnäytetyön lisäksi on toimeksiantajalle laadittu sisäiseen käyttöön tiivistetyt ohjeet konkurssipesän kirjanpitoon ja palkanlaskentaan.

Kappaleessa 2.1 on selvitetty, että konkurssipesän kirjanpitoa ohjaavat konkurssilaki (120/2004) sekä käytännön asioiden puolesta konkurssiasiamiehen toimiston laatimat suositukset (konkurssiasiamiehen toimisto 2020a). Konkurssivelallisen kirjanpidon loppuun saattamista on käsitelty luvuissa 3.1 ja 5.1.1. Niissä käy ilmi, että kirjanpitäjän pitää odottaa pesänhoitajan toimeksiantoa, ennen kuin kirjanpitoa varsinaisesti tehdään. Konkurssipäivälle tehdään tilinpäätös, joka liitetään konkurssivelallisen veroilmoitukselle tilikauden päätyttyä. Lukujen 3.2 ja 5.1.2 mukaisesti konkurssipesän kirjanpidolta vaaditaan tulojen ja menojen kirjaamista maksuperusteisesti ja päämääränä on selvittää se

rahamäärä, joka omaisuuden realisoinnista jää velkojien kesken jaettavaksi, kun pesän massavelat on ensin kuitattu pois. Työsuhde- ja palkkasaatavia on käsitelty luvuissa 3.3 ja 5.2. Pesänhoitajan velvollisuutena on irtisanoa työntekijöiden työsopimukset ja työnantajan maksuvaikeuksien vuoksi hakea työntekijöiden puolesta nopeutettuna palkkaturvana maksamattomat palkat. Tilitoimiston palkanlaskijalta pesänhoitaja saa palkkaturvahakemukseen liitteeksi palkkalaskelmat maksamattomista palkoista.

Se, miten konkurssipesän kirjanpito toteutetaan konkreettisesti, riippuu monesta eri tekijästä. Ensinnäkin konkurssipesän laajuus on yksi merkittävä tekijä ja toinen on tilitoimiston käytettävissä olevat kirjanpito-ohjelmistot. Kirjanpitäjän omat mieltymykset ja taidot eri ohjelmien suhteen sanelee myös osittain toimintatavat. Väliä ei siis sinänsä ole sillä, millä tavoin teknisesti kirjanpitoa tehdään, vaan sillä, että päästään haluttuun lopputulemaan. Pienessä ja selkeässä konkurssipesässä kirjanpito voi olla yksinkertaisuudessaan tiliote, johon merkitään realisaatiotulon viereen tositteen numero. Toimeksiantaja oli päättänyt tekemään kirjanpidon kirjanpito-ohjelmalla ja muokaten ohjelmiston omasta tilikartasta konkurssiasiamiehen toimiston suosituksen mukaisen tilikartan (Liite 2). Tilityslaskelmaa varten kirjanpito-ohjelmasta on mahdollista viedä tilit ja niiden saldot suoraan Exceeliin, jossa aineistosta voidaan muokata halutun mukainen tilityslaskelma.

6.2 Pohdinta

Tämä opinnäytetyö sai alkunsa tarpeesta, kun toimeksiantajayritys halusi saada selkeytettyä toimintatapoja konkurssipesänkirjanpidon toteuttamisesta ja siihen liittyvistä poikkeavuuksista toimivan yrityksen kirjanpitoon nähden. Opinnäytetyötä on aloitettu suunnittelemaan maaliskuussa 2022 ja tutkimuksen varsinaisen työstäminen on ajoittunut kesään ja syksyyn 2022. Opinnäytetyön teoreettisen viitekehyksen kirjoittaminen oli mielenkiintoinen ja antoisa mutta samalla työläs projekti. Konkurssit eivät olleet minulle ennestään tuttuja, joten liikkeelle lähdettiin aivan tyhjästä. Konkurssimenettely perustuu lainsäädäntöön, joten aiheesta kirjoitettu kirjallisuus oli näin ollen myös konkurssilakiin pohjautuvaa

tietoa. Lakitekstin lukeminen ja ymmärtäminen oli aluksi aikaa vievää, kunnes sen lukemiseen alkoi tottua.

Ensimmäinen asiantuntijahaastattelu toteutettiin heinäkuussa 2022. Vaikka olinkin siihen mennessä ehtinyt kartuttaa jo teorian pohjalta tietoa konkurssimenettelyistä sekä pesänhoitajan ja kirjanpitäjän rooleista konkurssissa, ei kokonaisuus ollut vielä täysin hahmottunut. Tämän vuoksi haastateltavalle esitetyt kysymykset konkurssipesän kirjanpidosta jäivät osin pintapuolisiksi, eikä haastattelun hetkellä ollut ymmärrystä kysyä tarkentavia kysymyksiä joistakin yksityiskohdista. Toinen haastattelu tapahtui elokuussa 2022 haastateltavan pyynnöstä sähköpostin välityksellä. Tässä vaiheessa olin päässyt jo paremmin sisälle kirjanpitäjän rooliin konkurssikirjanpidossa, ja haastattelukysymykset olivatkin paremmin kohdennettuja ja täsmällisempiä, vaikkakin kohdistuivat enemmän palkanlaskennan puolelle palkkaturva-asioihin. Tutkimustulosten purkaminen ja raportointi oli mielestäni yllättävän aikaa vievää. Saatujen tuloksien sovittaminen opittuun teoriaan vei enemmän aikaa, kuin olin suunnitellut. Konkurssimenettelyistä saadaan konkurssilaista ja viitekirjallisuudesta hyvin tietoa, mutta kirjanpidon konkreettisesta toteutuksesta ei juuri nimeksikään. Konkurssi-asiamiehen toimiston verkkosivuilla on paljon hyviä, jo enemmän käytäntöön suuntautuvia suosituksia kirjaamisiin. Mutta näin aloittelevan kirjanpitäjän näkökulmasta, olisin kaivannut vielä enemmän tietoa siitä, mitä asioita pitäisi käytännössä ottaa huomioon, kun kyseessä on konkurssipesän kirjanpito, ja kuinka jotkut pesän tapahtumat viedään kirjanpitoon. Toisaalta kaikki konkurssipesät ja velkojat ovat erilaisia ja pesänhoitajalla on myös suuri rooli sen suhteen, kuinka pesän tapahtumat halutaan eritellä.

Minun onnekseni, samaan aikaan tehdessäni tätä opinnäytetyötä, pääsin tekemään syksyllä 2022 konkurssipesän kirjanpitoa käytännössä. Vasta siinä vaiheessa teoriassa opitut tiedot alkoivat loksahdella paikoilleen ja kokonaisuus hahmottui paremmin. Tietotaito konkurssimenettelyistä sekä konkurssivelallisen ja konkurssipesän kirjanpidon osalta on opinnäytetyön tekemisen aikana kasvanut valtavasti. Minulla ei ollut aikaisempaa kokemusta konkurseista eikä konkurssipesistä mutta opinnäytetyöprosessin loppupuolella päädyin jo lähes

itsenäisesti toteuttamaan konkurssipesän kirjanpitoa. Voidaan siis sanoa tutkimuksen olleen erittäin antoisa myös ammatillisesti.

Tämän opinnäytetyön tulokset tukevat aikaisempien tutkimusten Aspisen (2013) ja Hietikon (2013) tutkimusten tuloksia. Aspisen (2013) mukaan konkurssipesän kirjanpidossa tärkeää oli pitää erillään valvottavat velat ja massavelat. Saman huomion toi esille myös kirjanpitäjä (2022) tämän opinnäytetyön haastattelussa. Hietikko (2013) puolestaan esitti, että konkurssipesän tuottojen ja kulujen sekä maksettujen jako-osuuksien selvittäminen on kirjanpidossa tärkeintä. Niin myös tässä opinnäytetyössä todetaan luvussa 5.2.1, että lopputilityksen tarkoituksena on selvittää paljonko rahavaroja jää velkojille jaettavaksi pesän realisoinnista, kun massavelat on ensin kuitattu pois. Tärkeimmäksi tutkimustulokseksi palkanlaskennan puolelta tässä opinnäytetyössä nousee esille se, että ennen konkurssia erääntyneet palkat ja konkurssin jälkeiset irtisanomisajanpalkat on eriteltävä jo palkkalaskelmalla ja ne on pidettävä erillään myös kirjanpidon puolella. Palkkojen sivukulujen käsittely riippuu pitkälti tästä erottelusta, ja palkkatietoilmoitukset tulorekisteriin poikkeavat myös näiden palkkojen ilmoittamisen kesken.

Tulorekisterin käyttöönotto vuonna 2019 toi omat haasteensa palkkaturvana maksettavien palkkojen viranomaisilmoittamiseen. Luvussa 3.4 on selvitetty palkkatietojen ilmoittamista tulorekisteriin. Tulorekisterin kautta monet eri viranomaistahot ja eläkeyhtiöt saavat tarvitsemansa tiedot maksetuista palkoista, joiden mukaan ne pystyvät muun muassa laskuttamaan työnantajaa. Kun konkurssipesä maksaakin sijaismaksajana ennen konkurssia erääntyneitä palkkoja, tulee palkkatietoilmoitus tehdä sekä konkurssiin menneen työnantajan puolesta, että konkurssipesän puolesta. Tämä toimintatapa vaikuttaa hyvin hankalalta ja sekavalta, väärin ilmoitettuja konkurssiajan palkkoja saa varmasti olla korjaamassa tämän tästä. Sijaismaksajan tulorekisteri-ilmoittamisessa olisi mielestäni paljon parantamisen varaa, tietojen ilmoittaminen pitäisi pystyä tekemään yksinkertaisemmin.

6.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Kun opinnäytetyöhön liittyy henkilöhaastatteluja, tulee Karelia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyön ohjeiden mukaan huomioida Tutkimuseettisen neuvottelukunnan antamaa ohjeistusta: ”Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa” (Karelia-ammattikorkeakoulu 2022). Tutkijan tulee kunnioittaa tutkittavien henkilöiden ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta, jotta tutkittavien henkilöiden luottamus säilyy tutkijoihin ja tieteeseen. Tutkittavilla on oikeus saada tietoa tutkimuksen tarkoituksesta, sisällöstä sekä käytännön toteutuksesta. Tutkimukseen osallistuneiden yksityisyyden suojasta on pidettävä erityistä huolta. Haastateltavien henkilöiden nimet voidaan julkaista tutkimuksessa vain luvanvaraisesti. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019.)

”Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa” on Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisu vuodelta 2012. Julkaisun mukaan ”Tieteellinen tutkimus voi olla eettisesti hyväksyttävää ja luotettavaa ja sen tulokset uskottavia vain, jos tutkimus on suoritettu hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla” (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012). Tutkimuksen tekovaiheessa on oltava rehellinen, huolellinen ja tarkka sekä tutkimustyössä että tulosten tallentamisessa ja esittämisessä. Muiden tutkijoiden töitä on kunnioitettava viittaamalla heidän julkaisuihinsa asiaan kuuluvalla tavalla. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012.)

Tätä opinnäytetyötä tehdessä asiantuntijahaastattelun tallentamiseen pyydettiin haastattelun aluksi lupa. Haastattelun tallentamiseen päädyttiin, jotta haastattelun tuloksiin on mahdollista palata myöhemmin ja läpi käytyjä asioita on mahdollista tarkistaa. Molemmille haastateltaville kerrottiin haastattelukutsussa haastattelun olevan opinnäytetyötä varten, ja heidän yksityisyydensuojaansa kunnioitettiin eikä heidän nimiään julkaista tässä työssä. Teoreettisen viitekehyksen aineiston valinnassa on käytetty harkintaa ja sama tieto on tarkistettu myös toisesta lähteestä, jotta tietojen paikkansapitävyys olisi ajantasaista. Konkurssipesän kirjanpidon sääntely on lakiin perustuvaa, joten teoreettisen viitekehyksen tietolähdettä voidaan pitää luotettavana.

Opinnäytetyölle on tehty toimeksiantosopimus toimeksiantajan kanssa, joka allekirjoitettiin sekä toimeksiantajan, tutkijan että oppilaitoksen toimesta. Toimeksiantosopimuksessa on selvitetty opinnäytetyön julkaisua, oikeuksia ja salassa pidettäviä asioita koskevat seikat. Toimeksiantajan pyynnöstä opinnäytetyössä ei tuoda yrityksen nimeä julki.

6.4 Tutkimuksen hyödynnettävyys ja jatkotutkimukset

Tämä opinnäytetyö antaa paljon käytännönläheistä tietoa konkurssipesän kirjanpidon toteuttamisen toimintatavoista sellaisille kirjanpitäjille, jotka eivät ole ennen tehneet konkurssipesän kirjanpitoa. Palkanlaskijat pystyvät hyödyntämään tämän opinnäytetyön tuloksia konkurssin aikaisten loppupalkkojen laskeamiseen ja palkkaturvana maksettavien palkkojen tulorekisteri-ilmoittamiseen. Opinnäytetyön lisäksi on tehty ohjeistus toimeksiantajayrityksen sisäiseen käyttöön, jota tullaan hyödyntämään mahdollisten seuraavien konkurssipesien kirjanpitojen tekemisen yhteydessä. Toimeksiantaja oli tyytyväinen laadittuun ohjeistukseen ja koki, että se toi tarvittavaa selkeyttä konkurssikirjanpidon toteutukseen.

Tämän opinnäytetyön myötä nousi muutamia aiheita esille, joita ei ollut alun perin tullut ajatelleeksi työtä suunnitellessa. Mutta koska kaikkia ajatuksia ei ollut mahdollista sisällyttää tämän opinnäytetyön viitekehykseen, muodostuu niistä nyt mahdollisia jatkotutkimusaiheita. Liiketoimintaa jatkavan konkurssipesän avaavan taseen muodostaminen on tasapainottelua kirjanpitolain ja toisaalta konkurssilain kanssa, kuinka tämä käytännössä ratkaistaan? Verotukselliset asiat sekä konkurssiin menneen yrityksen taholta että liiketoimintaa jatkavan konkurssipesän taholta ovat varmasti myös tutkimuksen arvoisia tilanteita.

Lähteet

- Asianajosihteeri. 2022. Sähköpostihaastattelu. 15.8.2022.
- Aspinen, E. 2013. Konkurssipesän kirjanpito. Erityispiirteet ja käytännöt Oy Toukko Ltd:ssä. Lahden Ammattikorkeakoulu. Liiketalouden koulutusohjelma. Opinnäytetyö. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2013112618255>. 7.3.2022.
- ELY-keskus: Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. 2022a. Konkurssipesän nopeutettu palkkaturvamenettely. Ohje palkanlaskijalle. <https://urly.fi/2Skp>. 6.7.2022.
- ELY-keskus: Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. 2022b. Palkkaturva. <https://www.ely-keskus.fi/palkkaturva>. 1.10.2022.
- ELY-keskus: Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. 2022c. Palkkaturvan rajoitukset. <https://www.ely-keskus.fi/palkkaturvan-rajoitukset>. 1.10.2022.
- ELY-keskus: Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. 2022d. Palkkaturvan maksaminen ja työnantajan takaisinmaksuvelvollisuus. <https://www.ely-keskus.fi/palkkaturvan-maksaminen-ja-tyonantajan-takaisinmaksuvelvollisuus>. 1.10.2022.
- Fenno. 2021. Konkurssisaatava vai massavelka. YouTube-video. <https://www.youtube.com/watch?v=pvukGI-xhT0&t=5s>. 9.10.2022.
- Hietikko, T. 2013. Konkurssipesän kirjanpito käytännössä. Tampereen Ammattikorkeakoulu. Liiketalouden koulutusohjelma. Opinnäytetyö. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201305097409>. 7.3.2022.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 1995. Teemahaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu; Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Oy.
- Karelia-ammattikorkeakoulu. 2022. Karelian opinnäytetyön ohje: Hyvä tieteellinen käytäntö. <https://libguides.karelia.fi/c.php?g=679019&p=4841504>. 15.10.2022.
- Kirjanpitolaki 1336/1997.
- Kirjanpitäjä. 2022. Yrittäjä. Haastattelu 27.7.2022.
- Konkurssiasiamiehen toimisto. 2019a. Suositus 14: Konkurssin raukeaminen. <https://www.konkurssiasiamies.fi/fi/index/suosituksset/14konkurssin-raukeaminen.html>. 1.10.2022.
- Konkurssiasiamiehen toimisto. 2019b. Suositus 02: Pesäluettelo. <https://www.konkurssiasiamies.fi/fi/index/suosituksset/02pesaluetelo.html>. 12.6.2022.
- Konkurssiasiamiehen toimisto. 2019c. Suositus 10: Velallisen ja konkurssipesän kirjanpito ja konkurssipesän tilintarkastus. <https://www.konkurssiasiamies.fi/fi/index/suosituksset/10velallisenjakonkurssipesankirjanpitojakonkurssipesantilintarkastus.html>. 7.5.2022.
- Konkurssiasiamiehen toimisto. 2019d. Suositus 06: Konkurssivalvonta ja jakoluettelo. <https://www.konkurssiasiamies.fi/fi/index/suosituksset/06konkurssivalvontajakoluettelo.html>. 29.6.2022.
- Konkurssiasiamiehen toimisto. 2020a. Suositukset. <https://www.konkurssiasiamies.fi/fi/index/suosituksset.html#>. 3.9.2022.

- Konkurssiasiamiehen toimisto. 2020b. Konkurssimenettely. <https://www.konkurssiasiamies.fi/fi/index/konkurssijayrityssaneeraus/shzygofik.html>. 7.5.2022.
- Konkurssiasiamiehen toimisto. 2020c. Suositus 01: Konkurssipesän haltuunotto. <https://www.konkurssiasiamies.fi/fi/index/suosituksset/01konkurssipesanhaltuunotto.html>. 7.5.2022.
- Konkurssiasiamiehen toimisto. 2021a. Suositus 11. Realisointi. <https://www.konkurssiasiamies.fi/fi/index/suosituksset/11realisointi.html>. 1.10.2022.
- Konkurssiasiamiehen toimisto. 2021b. Suositus 04: Työsuhteisiin liittyvät kysymykset konkurssissa. https://www.konkurssiasiamies.fi/fi/index/suosituksset/04tyosuhteisiinliittyvatkysymyksetkonkurssissa_1.html. 6.7.2022.
- Konkurssilaki 120/2004.
- Koulu, R. 2004. Uusi konkurssilaki. Helsinki: WSOY Lakitieto.
- Koulu, R. & Lindfors, H. 2004. Konkurssilaki – Pääpiirteet, säännökset ja valmisteluaineisto. Helsinki: WSOY Lakitieto.
- Koulu, R. & Lindfors, H. 2010. Maksukyvyttömyys – Yritys velkojana ja velallisenä. Helsinki: Edita Prima.
- Laki elinkeinotulon verottamisesta 360/1968.
- Nenonen, M. 2004. Konkurssipesän hoitaminen. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Oikeusministeriö. 2020. Konkurssilain väliaikainen muuttaminen. <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM039:00/2020>. 11.4.2022.
- Palkkaturvalaki 866/1998.
- Pinomaa, P. 2000. Konkurssikäytäntö. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- Puusa, A. & Juuti, P. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus Oy.
- Rekola-Nieminen, L. 2018. Konkurssipesän kirjanpidon uudet suositukset. <https://tilitoimistossa.taloushallintoliitto.fi/tilitoimiston-palvelut/konkurssipesa-suositukset>. 16.8.2022.
- Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. 2010. Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_4_2.html. 17.10.2022.
- Taloushallintoliitto. 2022. Mitä on kirjanpito ja miksi sitä pidetään? <https://taloushallintoliitto.fi/tietopankki/kirjanpidon-abc/mita-on-kirjanpito-ja-miksi-sita-pidetaan/>. 15.10.2022.
- Tilastokeskus. 2022a. Konkurssit. https://www.stat.fi/til/konk/2021/12/konk_2021_12_2022-01-17_fi.pdf. 11.4.2022.
- Tilastokeskus. 2022b. Vireille pannut konkurssit kuukausitasolla. https://pxweb2.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__kony/statfin_kony_pxt_13fb.px/table/tableViewLayout1/. 18.10.2022.
- Tilastokeskus. 2022c. Vuonna 2021 loppuun käsitellyjä konkurssihakemuksia oli 2450. <https://www.stat.fi/julkaisu/cku29s6qo83aa0b99edhkf3ie>. 1.10.2022.
- Tulorekisteri. 2022a. Tietoa tulorekisteristä. <https://www.vero.fi/tulorekisteri/tieto-meist%C3%A4/>. 26.10.2022.
- Tulorekisteri. 2022b. Tietojen ilmoittaminen tulorekisteriin: sijaismaksajan maksamat suoritukset. <https://urly.fi/2QLv>. 9.10.2022.

- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tuomioistuinlaitos. 2020. Konkurssi. <https://oikeus.fi/tuomioistuimet/fi/index/asiat/velatkonkurssiyriyssaaneeraus/konkurssi.html>. 25.10.2022.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf. 9.10.2022.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf. 15.10.2022.
- Työsopimuslaki 55/2001.
- Verohallinto. 2010. Arvonlisäverollisen toiminnan lopettaminen ja konkurssi. https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48656/arvonlisaverollisen_toiminnan_lopettami/#2-konkurssi. 16.8.2022.
- Verohallinto. 2021. Osakeyhtiön ja osuuskunnan veroilmoitus. <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/verot-ja-maksut/osakeyhtio-ja-osuuskunta/>. 24.9.2022.
- Verohallinto. 2022. Konkurssin aiheuttamat muutokset – osakeyhtiö ja osuuskunta. <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/yritystoiminta/toiminnan-lopettaminen/konkurssin-aiheuttamat-muutokset/>. 24.9.2022.
- Ylä-Anttila, A. 2022. Huiman korkeat sähkön hinnat luovat teollisuudelle painetta – ”Seinä voi tulla vastaan, vaikka yritys olisi kannattava”. Kauppalehti. <https://urly.fi/2Sak>. 18.10.2022.

Malli täydellisestä pesäluettelosta

Pesäluettelo

Velallinen X Oy

Y-tunnus 1234567–9

Kotipaikka Helsinki

Konkurssituomioistuin Helsingin käräjäoikeus, diaarinumero K 14/000

Konkurssin alkamispäivä 0.0.20XX kello 12.00

Takaisinsaannin määräpäivä 0.0.20XX

Pesäluettelon määräpäivä 0.0.20XX

Määräajasta on jouduttu poikkeamaan.

Poikkeamisen syy:

Poikkeaminen on merkitty Kostiin ja ilmoitettu tuomioistuimelle 0.0.20XX.

Pesänhoitaja Asianajaja AA yhteystiedot

I Varat

1 Pysyvät vastaavat

1.1 Aineettomat hyödykkeet

1.2 Aineelliset hyödykkeet

1.2.1 Kiinteä omaisuus

1.2.2. Koneet ja kalusto

1.2.3. Omistuksenpidätys- ja takaisinottoehdoin ostettu omaisuus

2 Vaihtuvat vastaavat

2.1 Vaihto-omaisuus

2.2 Rahoitusomaisuus

2.2.1 Saamiset

2.2.2 Rahoitusarvopaperit

2.2.3 Rahat ja pankkisaamiset

3 Muut varat

Varat yhteensä

II Velat

- 1.1 Yrityssaneerausmenettelyn aikana syntyneet velat
- 1.2 Palkkavelat
- 1.3 Rahoituslaitosvelat
- 1.4 Vakuutusmaksuvelat
- 1.5 Verovelat
- 1.6 Tilivelat
- 1.7 Muut velat (pääoma-, vaihtovelkakirjalainat jne.)

Velat yhteensä**III Vastuut**

- 1.1 Annetut pantit
- 1.2 Takaukset
- 1.3 Muut vastuut

IV Yhteenveto

Varat

Velat

Velat varoja suuremmat

V Pesäluettelon vahvistaminen

Olen tutustunut varoista ja veloista laadittuun pesäluetteloon. Pesäluettelo sisältää oikeat tiedot enkä ole tahallani salannut mitään pesäluetteloon merkittävää tietoa enkä antanut pesäluetteloa varten vääriä tai harhaanjohtavia tietoja.

Olen tietoinen siitä, että konkurssilain 4 luvun 5 a §:n mukaan, jos velallinen on epäiltynä esitutkinnassa tai syytteessä rikoksesta, hän ei ole velvollinen antamaan pesänhoitajalle pesäluettelon laatimista varten tarpeellisia tietoja konkursipesään kuuluvasta omaisuudesta tai konkurssisaatavista eikä muita pesänhoitajan tehtävän hoitamiseksi tarpeellisia tietoja seikoista, joihin epäily tai syyte perustuu (itsekriminointisuoja). Olen tietoinen myös siitä, että tietojen antamatta jättäminen on ilmoitettava viimeistään pesäluettelon oikeaksi vahvistamisen yhteydessä.

Velallisena/velallisen edustajana ilmoitan, että

___ en ole jättänyt antamatta edellä tarkoitettuja tietoja itsekriminointisuoja-
jalla;

___ olen jättänyt antamatta edellä tarkoitettuja tietoja itsekriminointisuoja-
jalla.

Olen tietoinen siitä, että väärin tai harhaanjohtavien tietojen antamisesta voi-
daan tuomita rangaistus.

Vahvistan pesäluettelon tiedot oikeiksi [seuraavin/liitteenä olevin varaumin].

Paikka ja aika

Velallinen/Velallisen edustaja

VI Pesänhoitajan arvio jako-osuuksista

Pesäluettelon mukaan konkurssipesän panttaamattomien varojen todennäköi-
nen realisointikertymä on euroa.

Konkurssipesään kuuluva kiinteistö on pantattu euron määräisten velkojen
vakuudeksi Pankki Y:lle. Käsitykseni mukaan sen realisoinnista kertyy pesälle
vain korvaus kiinteistön ylläpidosta aiheutuvista kuluista ja palkkioista loppu-
osan arviolta euroa mennessä kokonaisuudessaan pantinhaltijalle.

Velallisen omaisuuteen ei ole/on vahvistettu yrityskiinnityksiä.

Massaveloista merkittävimmät ovat työntekijöiden irtisanomisajan palkkasaata-
vat noin euroa, pesänhoitajan palkkio noin euroa sekä oikeuden-
käyntimaksut ja muut pesän selvityksestä ja hoidosta aiheutuvat tavanomaiset
kustannukset noin euroa.

Arvioni mukaan konkurssipesän säästö massavelkojen kattamisen jälkeen on
noin euroa, josta yrityskiinnitysten haltijoille jaetaan 50 % eli euroa.

Loput euroa jaetaan etuoikeudettomille velkojille, joiden jako-osuuden mää-
räksi tulee noin x - y % saatavien määrästä.

Paikka ja aika

Pesänhoitaja

(Konkurssiasiamiehen toimisto 2019a, suositus 02)

Malli tilikartasta ja tilityslaskelmasta

Tulotilit (Tuotot)

Käteisvarojen siirto**Pankkitilien siirto**

Myyntisaamisten perintä

Lainasaamisten perintä

Muiden saamisten perintä

Vaihto-omaisuuden realisointi

- tarvittavat alatilit eri omaisuuslajeille

Käyttöomaisuuden realisointi

- tarvittavat alatilit eri omaisuuslajeille

Arvopaperien realisointi

- tarvittavat alatilit eri omaisuuslajeille

Tuotot aineettomista oikeuksista

Vuokratuotot

Maksupalautukset

Tuotot liiketoiminnan jatkamisesta

- tarvittavat alatilit

Korkotuotot

Erillistoimenpiteiden tuotot

- takaisinsaantituotot
- vahingonkorvaustuotot
- muut tuotot
- oikeudenkäyntikulukorvaukset

Jako-osuustuotot

Muut tuotot

Tuotot panttiomaisuudesta

- tarvittavat alatilit

Menotilit (Kulut)

Pesänhoitajan palkkio

Erillistoimenpidepalkkio

Eryistarkastuspalkkio

Irtisanomisajan palkat**Muut palkat**

Palkkaturvan takaisinmaksut

Sotumaksut

Lakisääteiset vakuutukset (TyEL ym.)

Pantatun omaisuuden hoito- ja myyntikulut

Omaisuuden realisointikulut

Perintäkulut

Toimitilavuokrat

Kone- ja laitevuokrat

Sähkö-, lämpö- ja vesimaksut

Korjaus- ja huoltokulut

Puhtaanapito- ja siivouskulut
Loppuun maksetut osamaksuerät
Autokulut
Leasingkulut
Postikulut
Valokopiokulut
Asiakirjojen lunastuskulut
Haaste- ja tiedoksiantokulut
Puhelinkulut
Matkakulut
Vakuutukset
Pankkipalvelumaksut
Korkokulut
Oikeudenkäyntikulukorvaukset
Kirjanpitokulut

- **konkurssipesän**
- **konkurssivelallisen**

Kirjanpidon kuljetus-, säilytys- ja hävityskulut
Kulut liiketoiminnan jatkamisesta

- tarvittavat alatilit

Verot

- tarvittavat alatilit, esim. arvonlisäverot

Muut kulut
Varaukset

Jako-osuudet

- Pantinhaltijoille
- **Yrityssaneerauksen etuoikeutetuille velkojille**
- Yrityskiinnitysvelkojille
- Etuoikeudettomille velkojille

Rahat ja pankkisaamiset

Kassa
Pankkitilit

Maksamattomat massavelat

Läpikulkuerät

- palkkaturvasta saatu
- palkkaturvana maksettu

(Konkurssiasiamiehen toimisto 2019b, suositus 10)

Yrityksen nimi	Yritys X Oy konkurssipesä
PESÄN TILITYSLASKELMA	1.1.2022 - 30.6.2022
Tulotilit (tuotot)	
Rahavarat	
3651, Käteisvarojen siirto	600,57
3652, Pankkitilien siirto	4,24
	604,81
Saamisten perintä	
3653, Myyntisaamisten perintä	52 528,15
3655, Muiden saamisten perintä	9 153,64
	61 681,79
Vaihto-omaisuuden realisointi	
3656, Käteis- ja luottokorttimyynti	13 007,80
3751, Pesän laskutus	33 658,45
	46 666,25
Käyttöomaisuuden realisointi	
3657, Käyttöomaisuuden realisointi	98 866,40
	98 866,40
Arvopaperien realisointi	
3660, Arvopaperien realisointi	879,76
	879,76
Muut tuotot	
3661, Maksupalautukset	18 340,87
	18 340,87
Pesän realisaatio (tuotot yhteensä)	227 039,88
Menotilit (kulut)	
Palkat ja palkkiot	
8500, Pesänhoitajan palkkio	45 608,80
8502, Erytystarkastuspalkkio	6 200,00
8503, Irtisanomisajan palkat	5 789,43
8504, Muut palkat	335,19
	57 933,42
Sotumaksut ja lakisääteiset vakuutukset	
8506, Sotumaksut	122,52
8507, Lakisääteiset vakuutukset (tyel ym.)	2 356,89
	2 479,41
Omaisuuuden realisointikulut	
8509, Omaisuuuden realisointikulut	4 680,80
	4 680,80
Toimitilakulut	
8511, Toimitilavuokrat	9 700,00
8513, Sähkö-, lämpö- ja vesimaksut	5 451,01
8536, Puhtaanapito- ja siivouskulut	477,74
	15 628,75
Ajoneuvokulut	
8517, Autokulut	1 391,24
	1 391,24
Pesän kulut	
8519, Postikulut	88,30
8523, Puhelin- ja datasiirtokulut	1 231,40

8525, Vakuutukset	153,56
8526, Pankkipalvelumaksut	103,42
8527, Korkokulut	288,67
8528, Oikeudenkäyntikulukorvaukset	1 440,00
8531, Kirjanpidon kuljetus-,säilytys- ja hävityskulut	446,40
8532, Kulut loppuunmyynnin ajalta	10 986,50
8533, Verot	498,33
8534, Muut kulut	429,50
	15 666,08
Kirjanpitokulut	
8529, Konkursipesän kirjanpitokulut	3 800,10
8530, Konkursivelallisen kirjanpitokulut	3 645,60
	7 445,70
Kulut yhteensä	105 225,40
Säästö ennen varauksia ja jakoa	121 814,48
Jako-osuudet	
8601, Jako-osuudet yrityssaneerauksen etuoikeutetuille valkojille	100 849,56
	100 849,56
Jakamattomat varat	20 964,92

Haastattelujen teemat

Haastateltava	Kirjanpitäjä
Ajankohta	27.7.2022
Teemat	<ol style="list-style-type: none">1. Konkurssikirjanpidon vaiheet; konkurssivelallisen kirjanpidon loppuunsaattaminen ja konkurssipesän kirjanpidon pääpiirteet.2. Arvonlisäverovelvollisuus ja konkurssi3. Konkurssipesän tilikartta
Haastateltava	Asianajosihteeri
Ajankohta	15.8.2022
Teemat	<ol style="list-style-type: none">1. Loppupalkan laskeminen konkurssissa2. Palkkaturva3. Roolijako palkanlaskijan ja pesänhoitajan välillä